כנסת שמינית
מושב ראשון

פרוטוקול מס. 107

מישיבת ועדת הכספים ביום א' ב' באב
תשל"ד, 21 ביולי 1974 בשעה 10.20

נכחו:

חברי הועדה:

י. קרגמן – היו"ר
י. באדר
א. אפרת
ע. אמוראי
ש. ארלוך
צ. גרשוני
א. רובן
ח. קורפו
ש. לורנץ
ד. קורן
ב.צ. חלפון
ע. פייגרמן
ג. פת
י. בן-מאיר
א. מלמד
י. גולן
א. שוסטק

מזכיר הועדה

א. קירשנר

מוזמנים

נגיד בנק ישראל ס. זנבר
ס. חת – הסבקה על הבנקים
צ. זוסמן – מנהל מחלקת המחקר
א. שטיינברג – ע/ נגיד בנק ישראל

רשם

חבר המתרגמים בע"מ

סדר היום

פרשת בנק א'י ברוסנית

פרשת בנק א"י-בריטניה

היו"ר י. קרגמן: אני מציע שנתחיל. רשות הדבור לח"כ פייברמן.

ע. פייברמן: דובר הרבה אצלנו במרוצת הדיונים על בנק א"י-בריטניה על כך שחוק הפיקוח על הבנקים איגבו מספיק כדי לבצע פיקוח יעיל. בשאלה גם השאלה, אם במסגרת החוק הקיים, או פקודת הבנקאות הקיימת לא ביתן היה לפקח יותר משפיקחו, או להגיע יותר מוקדם למסקנות משהגיעו.

שמענו במרוצת הדיונים גם על העובדה שלפני שנתיים או למעלה מזה, נתקבל פסק דין בבית הדין העליון של מדינת ישראל, שדן ברותחין את מנהל בנק א"י-בריטניה על עיסקה מסויימת של מאה אלף דולר של יהודי בשם גוטווירץ מחו"ל, שאם אני מצטט בכון את פסק הדין הזה: כספו נגזל באמצעים לא הוגנים על ידי מנהל בנק א"י-בריטניה. או לפחות, היתה כוונה לעשות כך. השאלה שלי תהא, מדוע לאחר שהיה ידוע כבר מספר שנים שבנק א"י-בריטניה איגבו מתנהל כהלכה, ויצא פסק דין של בית הדין העליון שקבע שמנהל בנק א"י-בריטניה, מר בן-ציון עושה מעשים אשר לא ייעשו ע"י מנהל בנק, בהקשר לאותה עיסקת גוטווירץ - למה לא הסיקותם מסקנות כל שהן בתאריך מוקדם יותר, או לכל המאוחר לאחר הוצאת פסק הדין הזה שהזכרתי? זהו חלק אחד של השאלה בעניין הפיקוח.

החלק השני הוא העובדה שנתגלתה עכשו, שלמעשה היה ידוע על מבנה הון, צורת הפעלה של הבנק ועיסקות שאינן מתיישבות עם הסדר הטוב, לפי דעת כל אזרח במדינת ישראל. מדוע במשך כל הזמן הזה, עד ה-2.7, בדמה לי, לא נבקטו שום צעדים נגד הבנק ונגד הנהלתו ונגד צורת הניהול שלו? יתרה מזאת, הופקדו אצלו בשנת 72 - וזה כבר לאחר שהיה ידוע בציבור כבנק שאין לסמוך עליו - 30 מליון מרק.

השאלה השניה מתייחסת לשאלת המפקיד הקטן. התוודעתי לראשונה לבושא פשיטת הרגל של בנקים, כשפשט את הרגל בנק הלוואה וחסכון בכפר שלנו בשנת שלושים וכמה, והתעוררה בעיה עם אותו מספר קטן של חברים שהגיע להם סכום כסף מהקרפה ולא יכלו לקבל אותו, כי לא היתה ממשלת ישראל שהיתה ערבה לפקדונות. אבל כשנתקלתי בזה בקנה מידה גדול יותר בפוליכטוונגר ובאלרן, ואלה באו אחרי שכבר חילצו כמה בנקים קטנים כמו בנק זרובבל ואחרים מבעיות שנתקלו בהם - שאלתי את עצמי, האם לא היה נבון יותר, אם לא היה צריך לתת פעם לאיזה שהוא בנק ליפול, על כל המסקנות הנובעות מזה, ולגרום לזה שלא יעבדו על בטוח. כי זו צורת הפעולה של בנקאות פה - יצליחו - מצויין; לא יצליחו - יש מי שישא עליו את תוצאות ההפסד.

אולם, כמובן, מה שהפריע לי למצות עד תום את הגישה הזאת היה העניין של המפקידים הקטנים, שבתום לב הפקידו שם סכומי כסף, לא גדולים יחסית, ולא פלא שהפקידו שם - כי בדרך כלל, בנק כבל שמצבו פחות טוב, הוא מרשה לעצמו להציע למפקידים תנאים יותר נוחים. וממילא הוא עשוי לקבל פקדונות דוקא של אנשים שיש להם מעט כסף ורוצים להרבות אותו.

אבל כשמגיעים לבנק א"י-בריטניה, העניין הוא כנראה בקנה מידה הרבה יותר גבול. והשאלה היא האם אנחנו באמת צריכים לנהוג דין שווה בכל מפקיד, בכל סכום שהוא הפקיד בבנק, ללא כל קשר לבחינה עניינית של הדבר. והצטיידתי לכבד כל פיקדון בבנק - כפי שהביעותי , ע"י משרד האוצר, שר המשפטים ונגיד הבנק - לא נראית לי. אני בהחלט חושב שיש מקום ויש צורך להבטיח את בעלי הפקדונות הקטנים, אך בשום פנים ואופן אין הכרח להבטיח את כל הפיקדון של כל אדם.

אני מזהיר את עצמנו מפני כיבוד טוטאלי של כל פקדון בכל תנאי, ומציע שנגביל את עצמנו לבעלי פקדונות קטנים ולסכום פקדון מקסימלי שאותו מכבדים. מעבר לזה אין הכרח בכיבוד העניין. כמובן, פה אני חוזר לבושא שדובר עליו הרבה בועדה, ואני זוכר אותו מתחילת הכנסת הששית -, ביטוח פקדונות. אני חושב שהעובדה שעד עכשו לא הוגש חוק ביטוח פקדונות, כתוצאה מאי-רצונם של הבנקים הגדולים בחוק כזה - היא עובדה שצריכה להדאיג אותנו. אולי אנחנו קצת אשמים בכך שלא לחצנו בעניין זה.

היו"ר י. קרגמן: בחוק הכללי, בטיוטה הכללית זה ישנו.

ע. פייגרמן: היות ואני ידדע את לוח הזמנים של החוק הכללי - אני חושב שיש הכרח בהוצאת העניין של ביטוח פקדונות מהקונטקסט של החוק הכללי ולהפריד אותו ולהקדים אותו. ואני חושב שאחת המסקנות שאנחנו צריכים להגיע אליה כתוצאה מהדיון הזה היא שרעדת הכספים תמליץ בפני הממשלה להגיע לחוק כזה ובמהירות. ובאם לא - אני הייתי מצטרף לכל יוזמה של חברי כנסת או של חברים מתוך ועדת הכספים שיגישו הצעת חוק פרטית בעניין זה. על כל פנים אני רואה בזה הכרח שצריך לזרז אותו.

היתה פה גם שאלה ביחס לבנק האנגלי. עם כל הידוע לי מודע לצד הפוליטי של העניין, חשוב מאוד שהממשלה תדע - ואני הייתי מציע שאנחנו נקבל המלצה כזאת - שאין דין הבנק האנגלי כדין הבנק הישראלי. לפחות מבקודת הראות שלנו. יש בזה קודם כל סכום כסף גדול לגופו. אבל יש בזה לא פחות מזה סכנה של תקדים. יש לנו עוד בנקים שיש להם קשרים עם גורמים שונים בחו"ל. יש לנו חברות כלכליות שיש להן קשרים עם גורמים בחו"ל, סניפים בחו"ל. לא הייתי רואה לנכון שאנחנו ניצור תקדים שבנק ישראלי אחראי אוטומטית לגורמים שלו או לסניפים שלו בחו"ל. אני חושב שחשוב מאוד להודיע לממשלה, כתוצאה מהבירור הזה, שאין ליטול אחריות כוללת לסניף האנגלי, וצריך תוך בדיקה עניינית של בעיות פוליטיות והשלכות כספיות שיכולות להיות לזה - לבדוק כל אחד ואחד מהמרכיבים של החובות באנגליה, או ההסתבכויות באנגליה לגופם, ולא לקבל בשום אופן התחייבות כוללת.

היו פה גם מספר הערות מצד חברים שהשתתפו בדיון, ובעיקר זכור לי ח"כ שוסטק, שדבר על כך שהמכירה של הבנק בתאריך שבו דנו בו לראשונה היתה עדיפה על התפיסה, ובעיקר משום שהיא לא היתה פותחת תיבת פנדורה כזו כפי שנפתחה עם תפיסת הבנק. אני מעריך מאוד את תבונתו המעשית של שוסטק, אבל אני חושב לצערי, שאין במקרה הזה להצביע על הבסקה בבונה. מה קרה פה למעשה? עמדו בפני הממשלה ונגיד בנק ישראל שתי אפשרויות. אחת היא למכר את הבנק עם התחייבות כוללת או ערבות כוללת לכל הפסד שיתגלה, אם מדובר רק בבנק הישראלי. האפשרות השניה היתה תפיסה.

ברור לי שרכישת הבנק על ידי גורמים שטיפלו בזה או גורם שלישי לא היתה מובעת אף גילוי ולא סערה ציבורית. והיתה מביאה רק, במועד מאוחר יותר, בנוסף לכל הגילויים שהיו מתגלים והמדיבה או בנק ישראל היו צריכים לכסות אותם אוטומטית, לשאלה ציבורית קשה ביותר: איך לקחתם על עצמכם ערבות כוללת מבלי שתדעו מהי, מבלי שתדעו מה גובהה - וזאת לאחר שהיה מתברר במהלך זה כרוך. כלומר, אני דוצה לומר שבמקרה כמו זה, עם כל מה שהיה ידוע באותו תאריך ועם כל הערפל שהיה מסביב למה שעלול להתגלות - השיטה של תפיסה היא השיטה הנכונה יותר, הצודקת יותר, המסכנת פחות, השיטה העדיפה מבחינת המוסר הציבורי פי כמה על מכירת חתול בשק, כאשר מדינת ישראל תצטרך לשלם את מחירו. הדרך של תפיסה, המבטיחה את האפשרות לדון בכל עניין לגופו כשהוא יתגלה ולקבוע לגביו עמדה היא עדיפה פי כמה גם מבחינה כספית, גם מבחינה ציבורית-מוסרית.

הערה אחרונה ביחס למחאה או ביקורת שבשמעה פה, מדוע לא איפשרו לבנק לקבל את ה-13.5 מליון דולר כשבתגלו קשיי הנזילות המיידיים שלו, על מנת שאפשר יהיה בשקט לבדוק, להעביר, למכור וכו'. אני חושב שאם יש משהו שצריך לשבח בגללו את הבנק בפרשה הזאת, זו העובדה שלא ניתן סכום הכסף הזה ולא נזרקו עוד 13.5 מליון דולר לתוך הקלחת הזאת, שלא נראה ממנה, כפי הנראה, תוצאות ברוכות. ברור לי שהזרמת הכסף הזה במקרה זה היתה זריקת כסף לחינם, שהאחראים עליה היו נתבעים על ידינו לדין במועד מאוחר יותר, על נתינתו.

ד. קורן: אני חושב שבנק ישראל עשה צעדים נכונים כאשר החליט על תפיסת הבנק, לכשהתברר מה שהתברר. אבל חוששני שאינני יכול להגיד אותו הדבר על פעולתו של בנק ישראל או המפקח על הבנקים עד למקרה זה. נכון שאין חוק בדוק ומסודר. החוק הוכן שנתיים, אבל אחדי שקרו כמה מקרים של התמוטטות בנקים, היה צריך להתקין תקנות ולסגל נוהלים שיבטיחו שלא תוכל לקרות תקלה כזאת במידת האפשר.

ההנמקה שגם בעולם הגדול - לאחרונה בגרמניה התמוטט בנק או במקום אחר - איננה תופסת. אנחנו לא יכולים

שאם במקום אחר זה קורה – מותר שזה יקרה אצלנו. והרושם הוא שלא היה איזה צורת חשיבה בבנק ישראל שמצא דרכים לפיקוח יותר צמוד. אני לא יודע אם הדוגמה שלי, דוגמה שתופסת, אבל אני התרשמתי מאוד לא טוב מן העובדה שהמכתב שנשלח לבנק ארץ ישראל בריטניה באמצע יוני, היה מכתב שבא בטעות שמתייחסות לדו"ח של 31 במרץ. וכששאלתי בקריאת ביניים, שאלה: מתי התרחשה העיסקה הזאת? באמר לי שהיא התרחשה בדצמבר, שבה שעברה. זאת אומרת מזמן ההתרחשות עד המגע הראשון של הפיקוח עברה חצי שנה. זה קצב של המאה הקודמת. זה לא קצב של תקופתנו שיש בו טלקסים ועידכונים כל כמה שעות. ויש בו כל השאר. זה דבר אחד.

דבר שני. לא היתה עין צופיה במידה מספקת על הרכוש של קבוצת וויליאמס, משפחת וויליאמס. אני חושב שהדבר הזה בהחלט לא היה בסדר. אם בנק ישראל לא יסיק את המסקנות מההתרחשות הזאת – אני אומר את המסקנות לא רק מפני שצריך להגיש חוק שיקח שנתיים אן שנה בכנסת. אלא אני חושב שזה חמור מאוד. יש סכנה שיקרו עוד מקרים כאלה. אני כמעט ורציתי לשאול בצורה לא כל כך מחושבת: מתי ואיזה יהיה הבנק הבא שיתמוטט? אתם יכולים להגיד את זה היום, או יכולים להגיד – אתם – אני מתכוון לבגיד ולחבר עוזריו, אם הם יכולים להגיד שיש להם אמצעים . אני רוצה לא לזרז התמוטטות, להפך. אם אתם מתייחסים לבנק שקיבל סכום מסויים – אני חושב שגם הצעד הזה היה צעד בכון מפני שהבנק הזה שיש לו פה אנשים שייצגו אותו בהתלהבות רבה, הוא בנק ציבורי וצריך להציל אותו. אם אפשר. אבל חושב שלא צריך לתת לו ליפול. אני אומר את זה בזהירות- לא צריך לתת לו ליפול.

<u>מר מ. זבבר:</u> תסלח לי, אנחנו לא הצלנו אף פעם. אף בנק אחר לא עמד בפני התמוטטות. הביטוי הזה "להציל", מחר יופיע בעיתון וזה ביטוי מטעה. הבנקים הישראלים כולם לדעתנו במצב טוב.

<u>ד. קרן:</u> אני מבקש לחזור בי. אמרתי את זה אבל לא אמרתי שאני חוזר בי. אני חוזר בי מהביטוי "להציל". שסייע לבנק לעמוד על רגליו – אני חושב שזה דבר חיובי. כי אם הבנק הזה יצליח לעמוד על רגליו, ואין סיבה שהוא לא יצליח – אני מוסיף, אין סיבה שהוא לא יצליח – אז הצעד הזה היה צעד בכון. (קריאה) בכון, חלק מזה סיכון וחלק מזה יהיה בצורה אחרת. הוא תמיד יכול להחזיר את זה.

מכל מקום, אני הייתי רוצה לדעת באיזה מידה אתם יודעים היום יותר פרטים על רכושה של קבוצת וויליאמס, כלומר, על מה אפשר להגיח את הידך? דבר שני. הייתי רוצה לשאול אותו: האם בכוונה הטעבה שנשמעה גם בועדה וגם בעיתונות שלבל"ל הוצעו תנאים יותר טובים מאשר לבנק הפועלים, ואם כן – מדוע? כי הטעבה היא טעבה שזה בגלל סיבות של יריבות אישית. ואני רוצה במפורש ואני עושה דבר לא כל כך אסטטי או סימפטי, אבל אני שם אותו על השולחן כי אני חושב שצריך לפחות – ההגיבות מחייבת לתת הזדמנות לבגיד להגיב על כך. לחיוב או לשלילה; עכשיו ה"ביבי" בידיכם, תגיבו על זה.

אם אמנם בכוונה הטעבה שלבל"ל הוצעו תנאים יותר טובים – הרי שהיה צריך להציע את אותם התנאים קודם כל לבנק הפועלים ולבנק המזרחי ויתכן שצריך היה לעשות את זה בשלב מוקדם יותר, אולי כמה דברים היו מסתדרים בצורה יותר חיובית ללא הבהלה הגדולה.

ולבסוף אני רוצה לשאול שאלה. הזמן שהוקצב, אם כי הוא לא היה מוגדר במאה אחוז למציאת קונה, הזמן הזה הולך ומסתיים. הולך ותם. החול בשעון החול הולך ומתרוקן, מה קורה בקשר למציאת קונה שיקנה את הבנק עם ערבות מוגבלת של בנק ישראל?

<u>ב.צ. חלפון:</u> אני לא רוצה לחזור על דברים שנאמרו על ידי חברים בשתים שלוש ישיבות. אני אסתפק בכמה שאלות בעיקר.

אלף. מה מספרם של הבנקים, מחוץ לחמשת הגדולים והבינוניים שבשארו בניהול עצמי? אני מתכוון אחרי הבנק הלאומי, המזרחי, פועלים, דיסקונט ולאומי. מהו מספרם של יתר הבנקים שבשארו בניהול עצמי?

בית. האם אפשר לדעת מהם הסכומים שהבנקים האלה עוסקים בהם היום? מהם החברות הזרות שהם קשורים אתם? הפעולות הכספיות שלהם בחברות הזרות?

מבסיוני אני יודע שלא רק בנקים בותבים הלוואות ומקבלים פקדונות. יש גם חברות ביטוח. יש אגודות שיתופיות למיניהם. האם על הגופים האלה יש ביקורת של בנק ישראל? או שהם חופשים מהביקורת הזאת? ובעיקר חברות הביטוח.

אני גם חושב שבעיית הפקדונות של האיש הקטן שהם הדאגה המרובה של הציבור, בעיקר. שצריך למצוא דרך להפריד זאת אומרת שאלה שמציעים את זאת, ביום לבין החוק הכולל של הבנקים שלפי מה ששמעבו הוא צריך לקחת הרבה זמן. אני מצטרף גם לאלה שחושבים שהממשלה צריכה לנהוג בזהירות מרובה בקבלה על עצמה את ההתחייבויות או הערבויות של הבנק שהיא כרגע לקחה על עצמה.

דלת. מה מטרת ההפקדות של הבנקים הגדולים בבנק ישראל בריטניה? האם זה נוהג מקובל? אז שזה היה דבר חד פעמי? או מישהו המליץ על זה? זה אלף. בית. מה לגבי העתיד? האם ישנו נוהג כזה שבנקים משקיעים בבנקים אחרים סכומים כה גדולים? ולאיזה מטרה מותר לבנק להשקיע סכומים אלה? בזה אני גומר.

<u>ש. ארליך:</u> כמה הערות. קודם כל, אומרים שקיים החוק כדי לעקוף אותו. אני הייתי מוסיף: קיים ויכוח כדי שיעלימו עליו. כדי שיעלימו על הויכוח. (מהבוכחים: יעלימו עליו). אני חושב שהתבטאתי בצורה ברורה. אני לא מאמין שקיים חוק רפיקות שיכול לשמור על בנק או על איזה מוסד אחר אם המנהל או המנהלים מנהלים את העסק רוצים להעלים. כי לא יצליחו , אלא אם ישב בציג בנק מרכזי וינהל את העניבים של הבנק. אין דברים אבסולוטיים בחיים.

עם זאת, אני מצטרף לפסילתו הבוקנת של עוזי פייברמן לאחר הבסיבות המרים שהיו לבנק הזה, לאחר שבנק ישראל כבר ב-69 הושיב שם פקיד ביקורת. איך בתתם להידרדר? זו השאלה. ואני בא וישראל שאלה נוספת, לא רק את בנק ישראל. מתגלות עבירות חמורות על חוקי מטבע, היכן אגף מטבע חוץ? של משרד האוצר. מדוע לא מזמינים אותו הבה לשאלות. את שר האוצר לשעבר. אני הרי לא מדבר על פקידים אף פעם. אני מדבר תמיד אל שר. בפניבו אחראי לא פקיד משרד האוצר, לא המפקח על המטבע אלא השר. אני רוצה לדעת מה אומר שר האוצר? היפה הוא היה? היה בית דין עליון - גם זה כרוך היה בעבירות על מטבע. כל העסק הזה עם הריח הבלתי ניחוח - הייתי אומר.

כעת אני רוצה לשאול האם יש הצדקה לעצירתו של מר בן ציון? האם יש הצדקה אובייקטיבית לעצירתו של מר בן-ציון על ידי המשטרה? האם יש לבנק ישראל , בגיד יש להם ידיעות ואינפורמציה אז אנחנו צריכים לשמוע עליה. אני שואל. כי יש דעה בציבור שזו היתה עצירה בקמבית. אני לא מאמין בזה. (מתקנים: מעצר). אני לא מאמין בזה אבל אני רוצה לקבל חיזוק לאמונתי. אני אומר על המשטרה, הרי בנק ישראל לא עצר את מר בן-ציון.

הערה נוספת. אני בשרם פנים, ויש לי שאלה שאולי אני אקדים אותה: מה האמת בשמועות שהיו דרך הבנק האנגלי העברות כספים לישראל מהמגבית, מהבונדס, השקעות אחרות, כספים פרטיים וציבוריים שהם ברגדים את החוק האנגלי ושהיו בידיעת השלטונות שלנו כאן. דזה יכול לסבך אותנו. מה האמת? מתהלכות שמועות.

אני מסכים עם אלה שהם בעד הפרדה מוחלטת בין שבי הבנקים. גם אם זה במחיר של התכוותנו המדינית עם אנגליה. אנגליה

איבנה היום האימפריה השליטה בעולם. אבל בשום פנים לא להיכנס, כי מי יודע במה אנחנו מסתבכים שמה. וזה תקדים לעתיד, מי יודע לאיזה עניינים זה יביא אותנו.

אני גם רוצה לומר שהגישה של בנק ישראל לכסות 50% מהפסדי הבנקים המקומיים היא גישה לא נכונה. אתם הולכים בדרך שאתם הופכים את הבנקים לסניפי בנק ישראל. הם יעשו על אחריותם פעולות, יהיו בזקים, הפסדים - יש אנא והוא יכסה! ואני מתנגד לכך שבנק ישראל יכסה. מלבד זאת, רבותי, אנחנו טוענים - אתם טוענים, אני לא טוען את זה, אני בעד ריווחיות. אבל יש פה חברים רבים שטוענים כל השנים: הבנקים מתעשרים, ריווחיים. לי אמר מנהל בנק: מה יש - זה היה לפני ה-50%. 70% זה מס הכנסה. אני יכול לשאת בזה. אז 70% מס הכנסה מצד אחד - מדוע צריך לתת 50% מבנק ישראל. עצם התקדים הזה של כסוי גרעונות שהיו בסיכון הבנק - מה יש? האם הם ילדים קטנים? הם בנקאים מפולפלים מאוד. הם ממולחים. מדוע צריך בנק ישראל לתת 50%. מלבד זאת הם ריווחיים ואחרי כן מס הכנסה סובל מזה. אז אין כל הצדקה לעניין הזה ושמב פעם זה תקדים לדעתי רע מאוד.

אני סבור שהועדה כשרשמה לפני בירם ששי בישיבת הועדה, היא לא שמעה לא מפי השרים ולא מפי נגיד בנק ישראל על 50% לבנקים מקומיים. ואין להתפס שכאילו הועדה כבאר "אל איפסו" אישרה את העניין הזה. זה לא נכון!

שאלה אחרונה. או שתי שאלות אחרונות. מדוע משלמים למפקידים הפרטיים חמישים אלף לירות מקסימום ויהודי שהפקיד ביירות ערך שלו בבנק הזה - מעכבים בעדו להוציא אותם? מה היהודי הזה פחות בפגע, אם הוא הפקיד כסף או ביירות ערך, זה לכושו. ועומדים יהודים כאלה בתור. מדוע צריך לעכב בעדם? אם זה הכל בתום לב. דין הפקדון כמזומנים, זה צריך להיות. אני פה לא הייתי מגביל. אני גם לא הייתי מגביל יהודי פרטי שהפקיד ששים אלף לירות, מדוע צריך להעניש אותו? אבל טוב, אני מבין שה שלב ראשון. אבל אני אומר שגם ביירות ערך - אם יהודי הפקיד ביירות ערך של בנקים אחרים, צמודים, אגרות ממשלתיות, לא רצה להחזיק את זה בבית, הפקיד אותם בבנק, ויש כאלה - מדוע צריך למרוט את עצביהם? זה שלהם, זה רכושם ודינם כדין פקדון.

והשאלה האחרונה. האם יש כבר פחות או יותר תמונה על התסבוכת ומה ההפסדים הצפויים פה ושם? תודה רבה.

י. קרגמן, יו"ר:

[illegible] לעצמך ואתה לא מיוחד, אתה דיברת בתל-אביב, אתה דיברת כאן, דיברת שלוש פעמים. אתה יכול לומר שלמרות זה שדיברת אתה מבקש עוד פעם לדבר. (י. קולן: איך שאתה רוצה - אני מאוד מבקש את רשות הדיבור).

ג. פת: כמה שאלות לגבי העבר הרחוק. מתי הופקדו השלושים מיליון מרקים בבנק ארץ ישראל-בריטניה? אחרי הפסק דין של בית המשפט הגבוה לצדק לגבי אמיגות המנהלים או אחרי? לפני או אחרי?

מתי ישב לאחרונה איש בנק ישראל באופן יותר קבוע בבנק ישראל בריטניה? כמפקח לא לביקור פתע ולא לביקור של שלושה ימים? ומתי בערכו בדיקות יסודיות בבנק בשנה האחרונה? האם אפשר היה לקבל קצת דין וחשבון מה מצא המפקח בלובדון?

שאלה כללית יותר: האם יש השפעה אם אתם כבר רואים היום השפעת ברירה של כסף מהפקדות חוץ בבנקים ישראליים כתוצאה מהבזק שבגרם לבושא הבנקאות בישראל? מה המצב לגבי חברות ווילי אמס? אני מבין שחברת אליעז

עומדת בפני אפשרות של כובס בכסים. אני חושש מאוד שתהיה לזה השלכה לא קטנה על ספקים של חברת אליעזר. אני לא מודאג לגבי שוק הייבות בארץ, אבל לגבי הספקים בעבר. אני רוצה ומבקש לדעת אם אפשר, האם החלטת הממשלה לשלם לבנקים זרים ולבנקים בכלל 50%, בעשתה לפי המלצת בנק ישראל או בניגוד להמלצת בנק ישראל? מה יהיה היחס לערבויות בנק ישראל-בריטניה? כי הערבויות שבתן הבנק, הוא בתן את זה תמורת מישכון של בטחונות. הבטחונות האלו נהפכים להיות בכסי הבנק. האם בכבהו את הערבויות הללו? הערבויות שבתן בנק ישראל-בריטניה לגבי הלוואות בבנקים אחרים או כדומה. כי הם קיבלו תמורת הערבויות הללו, הם ודאי קיבלו בטחונות. הבטחונות הללו נהפכים להיות בכסי הבנק. תודה רבה.

<u>י. גולן</u>: חברים, הדיון הזה מתחלק לשני חלקים. חלק אחד מתייחס לתגובה של בנק ישראל עם פרוץ המשבר. החלק השני בעיקר לעבר. אני רוצה לדבר משהו על העבר, אבל קודם אני רוצה לומר לחזוד ולומר שלפי דעתי התגובה של בנק ישראל אחרי פרוץ המשבר היתה נכונה בהחלט. ואני חושב שההתפתחויות האחרונות מוכיחות זאת שצריך היה לתפוס את הבנק ולא צריך היה למכור תוך כדי מתן ערבות כוללת כי הלבירידט מתרחב מאוד. יש לנו עניין לא עם מקרה רגיל ושכיח של התמוטטות בנק באיזה מסיבות כלכליות אשר מתרחשות עקב מסיבות פיננסיות, המתרחשות בארץ ובעולם. אבל זה מקרה אחר לגמרי. אני אומר שטוב שהתפיסה בתקיימה.

אני רוצה פה לומר שאני מאוד מצטער על כך. כולנו צריכים להצטער על כך שתוך כדי הפעולה הזאת נשתרבבו עניינים שלא שייכים אולי לעניין הנוגעים ליחסים אישיים. ושמועה רודפת שמועה שכאילו לולי היחסים האישיים בין האישים שעל הבמה באותו לילה שבודעה ההתמוטטות - אולי העניינים היו אחרים. אני לא מאמין בזה. אני מצטער שמערבבים דברים כאלה. והשיא לשרבוב העניינים היה פה הגדרת היום-יום עם התדפיס של יום-יום. אני מאוד מצטער שדברים כאלה קורים. הייתי רוצה שתהיה תגובה על כך.

עכשיו, הערה ביחס לעבר. אני מוכרח לומר שכאן אני מלא ביקורת. קודם כל לגבי בושא הפקדת הפקדון. אחרי ההסבר שבתן בצורות שונים, כאן וגם באמצעי התקשורת, קצרה ביבתי מהבין מדוע בנק ישראל הפקיד שלושים ושמונה מיליון. אני רוצה להגיד שאני הייתי סבור תמיד שבשביל רזרבות של בנק ישראל קיימים בנקים כמו "צ'ייס מבהטן בנק", או "בנק אוף אמריקה". לו היה אומר לי בגיד בנק ישראל שהוא הפקיד את הרזרבות ב"צ'ייס מבהטן" ולא "בנק אוף אמריקה" מפני ש"צ'ייס" בתן אחוז אחד יותר - הייתי מקבל (מעירים: פדראל רזרב) הבנק הגדול באמריקה, או בנק מסוגו באירופה בכל מקום שהוא. אבל לא הייתי מעלה על הדעת שבנק ישראל מפקיד בנמושות כאלה, בבנקים כאלה כמו בנק ישראל-בריטניה, בלי כל קשר עם מצבו.

עכשיו, אני לא מתפלא שבנק המזרחי ובנק הפועלים הפסידו 6,5 או 2,5. אם הם ראו שבנק ישראל הפקיד, מדוע שהם לא יפקידו? אז זה בנק טוב! אני לא מקבל את הנוסח שהוא בחשב היה כבנק טוב. ואני איבני מקבל את הטענה: קיבלנו הכנסה טובה. בנק ישראל צריך לקבל הכנסה טובה, אבל לא בכל מחיר, לא להפקיד בבנקים כאלה. לרוץ אחרי שני אחוז. אנחנו יודעים שמי שמשלם, ריביבק כזה, מי שמשלם למפקידים הרבה - צריך לבדוק יפה מאוד מה מצבו. כל אזרח יודע ולזה לא צריך מפקח על הבנקים.

עכשיו אני רוצה להגיד ואני חושב שזאת היתה דוגמה רעה לאחרים. ביחוד וכאן אני ערבר לדבר הזה - שידוע היה במה עוסק הבנק הזה. אמנם מצבו היה טוב, אולם טיב העיסקות הוא כזה שאפשר בלילה אחד להרויח הרבה מאוד ותוך יום יומיים להפסיד את הכל. כי הכל היה ספקולטיבי. ואני חושב שאתם ידעתם על זה. אם בית המשפט העליון יכול היה להגיד שמבהל הבנק הזה בוהג

כאילו שלח יד ברכושו של הזולת - זה ציטוט מפסק הדין של בית המשפט העליון. אז איך מפקידים אצלו כסף? כל עוד האיש הזה מנהל ואתם לא מסוגלים להדיח אותו. אני חושב שזה אחד הדברים שמחייבים הבהרה מהותית. ולא רק בגלל מה שהיה אני אומר את זאת. מה שהיה היה. אבל שלא ישנו דברים כאלה. מחר תפקידו בבנק אחר. ויש עוד הרבה בנקים מסוג זה בישראל כבראה.

עכשיו, אדוני הנגיד, כל הכבוד, אני לא שוכבעתי עדיין והייתי רוצה שבתשובה תעשה את זה האם מוצר כל האפשרויות שביתבר והביתבות בחוק הקיים למען פיקוח. נכון, צדק חבר הכנסת ארליך, אי אפשר להטיל פיקוח כזה שלא יקרה שום דבר. אבל כשידועים על בנק שעוסק רק בעיסקות ספקולטיביות - כי אני לא ראיתי פעולות אחרות של הבנק הזה. אני רואה במספר הפקדונות בארץ, מה יש לו בפקדונות. כל הדברים האלה שאמר פה חבר הכנסת מלמד הם באמת דברים שאין להאמין בהם. בנק לאומי שהוא צועד בראש של הפקדונות בארץ - הוא צריך קת כמה הפקדונות, כמה מיליונים לירות של בנק ישראל בריטניה - זה בשבילו עניין או עסק? בזה הוא יכעיר את שמו? אולי איזה פקיד שם נכשל? אז זה עניין הלוונטי לעניין? אולי יהודי כשבא לקבל את החמישים אלף לירות ושאל איזה פקיד מה לעשות עם החמישים אלף לירות אז אותו פקיד של הבנק אמר לו תכניס את זה לבנק לאומי לתכנית חסכון. אז נכשל. אז המבהל, כשהסבו את תשומת לבו בתן בודאי הוראות כפי שבתן. זהו הרלוונטיות, צריך את זה? בכלל לא היו לבנק הזה פקדונות רציניים. הוא רק עסק בעיסקות לא בנקאיות.

לכן אני אומר. לבנק כזה צריך היה מזמן להחזיק חוליה, חוליה ממש של שלושה אנשים שישבו שמה. אם החוק לא איפשר לכם להדיח אותו, את המבהל. (מהבוכחים: בלי החוק, אי אפשר היה) אפשר היה (מהבוכחים: על פי 8 ד' 3 אפשר למבות מפקח מיוחד).. אדוני הנגיד, אני רוצה להציע דבר שאולי אפשר היה לעשות את זה לפני שנה. שאם אי אפשר להביא לחקיקת חוק יסודי - אז אני מציע להוציא שנים שלושה סעיפים אופרטיביים. כמו כן עכשיו בעניין לונדון, אני רוצה לדעת שאינני יודע איך אתם עומדים עכשיו. אני חושב שצריך לעשות כל מאמץ כדי לא לשלם ולא להעבות לתביעות של בנק אוף איבגלנד. לא לשלם להם. תודה רבה.

<u>ח. קורפו:</u> שאלה. בשנת 1969 שיגר בנק ישראל את מר דוד פרידמן כמפקח מטעמו לבנק ארץ ישראל בריטניה. האם הוא בשלח על פי סעיף 8 ד' 3 שלפיו רשאי הנגיד או המפקח על הבנקים למנות מפקח מיוחד בבנק? אני מבין שזאת האפשרות היחידה לנגיד לשלוח מפקח. האם זה נכון שמר פרידמן ישב כמה חודשים ועזב את תפקידו לאחר שהבנק בבריטניה העביר עשרת אלפים שטרלינג לפקודת תבנק בישראל? [redacted] עשרה מיליון שטרלינג לזכות הבנק בארץ ואז עזב מר פרידמן את תפקידו. האם זה נכון? (מהבוכחים: השאלה לא מובנת). בשנת 1969 שלח בנק ישראל את מר דוד פרידמן שהיה אז עובד הבנק, עובד בכיר בבנק, לשנת בבנק ארץ ישראל בריטניה (מהבוכחים: כמפקח) כן. אז אני שואל אם הוא נשלח לפי סעיף 8 ד' 3 שמאפשר לנגיד בנק ישראל לשלוח מפקח לבנק.

השאלה השניה. האם הוצא המפקח אחרי כמה חודשי עבודה בבנק לאור ההעברה של עשרה מיליון שטרלינג לפקודת-לזכות הבנק בארץ? האם זה נכון? אולי תעמיד אותי על עשרה מיליון דולר, אל תגיד לי לא, זה לא היה בינם שלישי זה היה בינם רביעי.

דבר שני. מדבריך אמרת כי 65 מיליון דולר קבעתם ב-70. שב-70 ביקשתם 65 מיליון דולר ערבויות כנגד העיסקות שנעשו עם קבוצת וויליאמס. ביקשתם ערבויות. מה אירע לערבויות הללו?

<u>ש. לורנץ:</u> בינם שישי שמעתי בדיוק שנגיד בנק ישראל הודיע שלא תהיה ערבות מטעם הממשלה, מטעם בנק ישראל לבנקים קטנים. הכוונה היתה בקשר לאותו החוק שמכינים אותו. האם היתה הודעה כזאת? והאם הנגיד לא חושב שזה יגרום לבהלה ולהוצאת כספים של הבנקים הקטנים ושוב פעם לזעזוע?

אני מבין שכעת כל ההון והבכסים של קבוצות ווילי אמס הם לא משועבדים לבנק ארץ ישראל בריטניה מכיוון שהיתה תפיסה. האם ישנם איזה סיכויים, אפילו במחיר של מו"מ - אני הייתי מרחיק לכת, כדי לזרוק את הרעיון - לאי הפעלותו של בן-ציון, כדי שהם ישעבדו מרצונם את הרכוש שזה בודאי, איבני יודע כמה שזה שווה, אבל בכל זאת כפי שאנחנו קוראים "רכוש גדול", ועל ידי זה למעט את ההפסדים. בסופו של דבר בסף לא יהיה. לעומת זה עולי על ידי הסכם מרצון אפשר להציל הון בשביל הבנק.

י. בן-מאיר: אני חושב, ומידיעה אחת שקראתי היום בעתון והיא לא אומרת מה שמעבר - היום ב"ג'רוזלם פוסט" כתוב בשם הבגיד, יכול להיות שזה לא בכון - לכן אני שואל - שהרכוש של קבוצת ווילי אמס בשעתו, אמנם היה מאה מיליון דולר, לפי הערכה שהיתה בידי בנק ישראל - כמאה מיליון דולר - אבל זה בעיקר על נכסי דלא ניידי באנגליה והיות והיתה ירידה תלולה בנכסי דלא ניידי, אז יכול להיות שזה לא שווה יותר מ-20 מיליון. זה בשם הבגיד היום ב"ג'רוזלם פוסט". ואני שואל על זה, היות וכאן בכמה הזדמנויות הבגיד כבר אמר, וגם שרי האוצר והמשפטים הדגישו שאין לכם כל דרך בכלל להעריך את ערכו של הרכוש ועד כדי כך אמרתם שהוא לא שווה כלום! אז לכן אני שואל אם הידיעה ב"ג'רוזלם פוסט" שידוע שוויו, לפחות 20 מיליון - האם זה בכון? והאם הירידה בנכסי דלא ניידי הוא בחמישית מערכו הקודם?

י. קרגמן, יו"ר: בבקשה אדוני הבגיד.

מר מ. זבבר: אני חושב שאני אשיב קודם כל על כמה בעיות מרכזיות שהועלו פה בצורות שונות באמצעות שאלות שונות.
אחר כך אני אתייחס לשאלות ספציפיות. **קודם כל השאלה המרכזית לגבי מכירה ותפיסה.**

אני רוצה לומר וכמה חברים אמרו את זה גם עכשיו פה, שבדמה לי שלא יכול להיות ספק בכך שתפיסה, השיטה הזאת של תפיסה או הגישה הזאת של תפיסה מוכרחה להביא הפסדים קטנים יותר למדינת ישראל, למשלמי המסים בישראל מאשר מכירת הבנק בערבות בלתי מוגבלת לגורם כלשהו. אני רוצה לקבוע את זאת כאקסיומה. מדוע? מפני שפעם אחת יש ערבות בלתי מוגבלת, ואלה היו כל הצעות הקניה. פעם שניה יש ערבות מגבלת. זה הדרך של התפיסה. אם כן, ברור שמה שהוא מוגבל הוא פחות מאשר דבר אינבו מוגבל. זה מוכרח להיות כך. זה חל גם כאשר מדברים על שני הבנקים יחד. זה חל גם כשמדברים על בנק אחד בלבד, הבנק הישראלי. בזה לא יכול להיות ספק.

כל הקונים דרשו ערבות בלתי מוגבלת, בל הקונים. כאשר בנק הפועלים ובנק המזרחי היו מוכנים לקחת על עצמם אחריות של ארבע מיליון דולר, זה אומר אחריות בלתי מוגבלת פחות ארבע מיליון דולר. אבל האחריות הבלתי מוגבלת - החברית ללא תחתית, היא קיימת. ובגלל אותה הסיבה עצמה שהבנקים הישראלים כולם דרשו ודורשים, במידה ויש עוד דיונים, ערבות בלתי מוגבלת - זוהי הסיבה. אותה הסיבה עצמה שאנחנו לא יכולים לתת ערבות בלתי מוגבלת. או לא יכולנו לתת ערבות בלתי מוגבלת. זאת אומרת, אם בנק לאומי או בנק הפועלים חוששים שמא יש שם כל מיני דברים, לא ידועים, לכן הם חייבים לבקש ערבות בלתי מוגבלת כדי לא להכנס להפסדים - אותה הסיבה עצמה היא הסיבה הדוחפת אותנו והמובילה אותנו ומכריחה אותנו לא לקבל על עצמנו ערבות בלתי מוגבלת. כפי שאני התבטאתי בממשלה: לא לקחת תתול בשק. ופה יש שני חתולים ושני שקים. אחד ישראל ואחד אנגליה. (מהבוכחים: חתול, פה יש נמר בשק)

י. קרגמן, יו"ר: אני ביקשתי לא לשאול באמצע וגם בחכמה לא כדאי להפריע.

מר מ. זבבר: אם כן, זה ברור תמיד. זה כלל, תמיד! אבל לא כל שכן כשהבסיס לכל הדיון הזה הוא שברגיעי בינלי בצהרים אומר מנהל הבנק שהוא מוכר פקדון מסוים כפי שזה רשום במאזן. שעתיים שלוש אחרי זה אומר: אני לא יכול להעביר את הפקדון הזה מפני שהוא למעשה

משועבד אם כי לא היה רשום כך ואם כי לא אמרתי כך לפני שעתיים או שלוש. אבי חוזר, זה תמיד בכון, שהערבות המוגבלת היא קטבה יותר מהבלתי מוגבלת. בודאי ובודאי צריך לשים לב לבקודה הזאת בסיבות הקיימות של העיסקה הזאת באותו יום ובאותם הימים. ובזה עוד לא אמרתי שום דבר לגבי כל התקופה לפני כן, מה שכמעט כולם אומרים פה. איך אפשר היה לעבוד עם הבנק הזה? הבנק הזה היה ידוע מראש, כל השבים, שהוא לא בסדר? שהוא עושה עסקים לא כשרים. אבי לא אומר. אתם אמרתם, כולכם כמעט. (מהבוכחים: אבחנו יכולים לחזור על זה עוד פעם). לא, לא, לא, חשוב לאלה שמגיים על הבנק. איזה הגבה פה? כדי לתקוף את בנק ישראל, מזכירים את הבנק הרבה יותר שבים, יותר מאשר הייתי מעלה על הדעת. הייתי אומר שכשמישהו אומר דברים כאלה; הרי ידעתה וכו' וכו' אפשר היה לדעת, אבחנו ידעבו, אבי לא הייתי נכנס לבנק וכל מיני ביטויים שבפורומים שובים טועבים - הרי כל מי שטועץ, הוא בודאי מוכיח שאסור היה לתת ערבות בלתי מוגבלת!

<u>י. קרגמן, יו"ר:</u> אבי ביקשתי לא לשאול באמצע, כולם דיברו ושאלו, הוא לא יענה.

<u>מר מ. זבבר:</u> אבי רוצה לבקש את היו"ה, אבי הסברתי את הנושא כמה פעמים. כל פעם קפצו באמצע ושאלו והפריעו והתוצאה היא שאי אפשר להבין בדיוק. זאת אומרת לפעמים זו הדרך הכי טובה כדי לבתק את קו המחשבה, כדי למנוע הבבה בכובה של העבינים. אבי הסברתי מדוע תפיסה עדיפה על מכירה. מדוע מן ההכרח שלא יכול להיות אחרת, שתפיסה תהיה עדיפה על מכירה מבחינת משלמי המסים הישראליים. מבחינת ההפסדים בכלל.

עכשיו, אבי עובר לנושא של אבגליה. לא לכל הנושא של אבגליה אלא למה ששיך לנושא זה, של כן לקחת את הבנק האבגלי או לא. אבי קודם התבטאתי שפה יש שבי שקים ושבי חתולים. כל שק עם החתול שלו. לאחד אבי קורא הבנק הישראלי ולשבי הבנק הבריטי. אם כל מה שאמרתי הוא חל בנפרד על הבנק הישראלי ובנפרד על הבנק האבגלי, אבל לגבי הבנק האבגלי בודאי הא- בהירות הרבה יותר גדולה. מפני שלא היה לבו אתו מגע כלשהו. אולי מגע קטן מאוד דרך המאזן המאוחד. הבנק הוא בפיקוח של הבנק אוף אינגלנד, לא בפיקוח שלנו, לא יכולים לדעת מה קורה שם, תוך כדי הדיונים ממש בחודשים האחרונים בתבוך שהתבררו העסקים הללו, בין קבוצת וויליאמס לבין הבנק. זאת אומרת אפשר היה להבית בהגיון פשוט ורק את זה אפשר להבית לפי ההגיון הפשוט ששם הסיכון הרבה יותר גדול. זאת היתה הבחה שלנו, זאת היתה הנחה למשל של בנק לאומי לישראל, אבי הסברתי את זה פעם, שבשום פנים ואופן לא רצה לקחת את זאת, גם בערבות בלתי מוגבלת.

אם כן, ההפרדה הזאת, אבי חושב היתה סבירה לגמרי. שממשלת ישראל החליטה יחד אתנו כמובן שבשום פנים לא מוכנים להכנס לעניינים של הבנק הבריטי. לא מוכנים, לא למכור, לא לקבות, לא לתפוס - לתפוס זה בכלל בלתי אפשרי, כי זה שייך לחוב הבריטי. לא להכנס לעסקים הללו עם הבנק הבריטי - לבתק עם זה כל מגע אפשרי, עד כמה שזה אפשר. אבי חושב שזה מה שמתחייב מהגישה העיסקית האלמבטרית. כשמישהו רוצה לקבל על עצמו אחריות. לגבי הבנק הבריטי העלו טענה שיש למשפחה בבריטניה בכסים בשווי של מאה מיליון דולר, שהיו מוכנים לשעבד בתנאי שהקונה הישראלי, לא חשוב ברגע זה מיהו, יקנה את הבנק הבריטי. זה היה כדי להשפיע על הקונים הישראלים שזה לא בורא, שאפשר לקבות משום שאז, אבחנו המשפחה מוכנים לשעבד עוד בכסים שהם, המשפחה, מעריכים את שווים במאה מיליון דולר. עכשיו אבי רוצה לומר כמה דברים. קודם כל, מהבכסים באבגליה, ארבעים ותשעה אחוזים משועבדים בלאו הכי, אמנם להבטחת חובות ספציפיים - אבל משועבדים לבנק הישראלי. אז מדובר רק על חמישים ואחד אחוז, פלוס ההבדל בהגדרת הערבות, זאת אומרת בשביל דברים ספציפיים ובאופן כללי. בוסף לזה יש הצוואה של מר ויליאמס, שמר ויליאמס בתן ערבות אישית לכל הדברים ולפי זה גם הצוואה תופסת. עוד לא הפעילו את הצוואה, ולכן במידה ויש לו רכוש שם, הרי גם משועבד. את זה בוקקים המשפטנים כדגע במדוקדק, באיזה מידה זה תופס או לא תופס. ביצוע הצוואה כנראה לא בעשה עד עכשיו. זה לטובתנו. כעת, הם טענו - אנשי ארץ-ישראל - בריטניה שזה שווה מאה מיליון דולר לפי איזה הערכה מאוגוסט ספטמבר 73, הסך הכל. שחלק כפי שכבר אמרתי משועבד לבו.

בי"פ. אני רוצה לומר שערכם של הבכסים ירד מאוד בבריטניה. שכל הגדלי"ן - וזה הביא לפשיטת רגל באנגליה בקני מידה גדול שכמעט כל אלה - לא כולם - כמעט כל אלה שעסקו בבכסי דלא ניידי לא מכסף שלהם - למשל אותו אדון פרשווטר, הוא עסק בכסף שלו, ולא פשט את הרגל. אבל מי שעסק לא בכסף שלו אלא לקח הלוואה (מהבוכחים: קשה להבין) ולקח הלוואות כדי לממן עסקי בכסי דלא ניידי, הוא בכנס בקשיים גדולים. כמעט כולם בצורה זו או אחרת או שפשטו את הרגל ממש, או שהיו צריכים להכריז על כיבוס בכסים או דבר כלשהו, מסוג זה. כתוצאה מזה, באנגליה, בנקים פשטו את הרגל - שלושה בנקים - דעדד 22 הועברו לידי ה"קלירינג בנקס" הגדולים. זאת אומרת למעשה נלקח מהם כושר הניהול. מוגה להם מבהל מורשה.

במצב כזה קשה להבין שההערכה של מישהו שאומר: יש לי מאה מיליון דולר, עובדה שפעם העריכו כך - זה גם היום מאה מיליון דולר. זה איבו ניתן למימוש. קשה להבין את זאת. לא כל שכן שחצי בערך משועבד בלאו הכי. אז בתנאים כאלה להכנס לעיסקה הזאת של הבנק הבריטי זה לא מתקבל על הדעת. לא כל שכן, לו זה היה בכון - אפשר לחשוב מדוע לא לוקחים אשראי ומשקיעים את ה-13 מיליון דולר בבנק של עצמם כדי שהוא לא יתמוטט. אם מישהו יש לו רכוש ומעמדו איתן וחזק בלונדון - הוא לא יכול לגייס סכום כזה? של 13 מיליון דולר כדי להציל את הבנק של עצמו? הוא לא יכול לגייס הלוואה ולהכניס הלוואת בעלים? לא מתקבל על הדעת.

ואם מישהו צריך להחליט במצב כזה בלילה ובלילות ובימים בתוך לחץ של זמן, בלי אפשרות בדיקה - אני חושב שהוא היה עושה את המישגה הכי גדול לו היה מסכים לקבל את ההערכה שלהם וכל אמירה שלהם.

היו"ר י. קרגמן: זכות של מימוש הרכוש.

מ. זנבר: של חצי מיליון דולר. זה ענין של פרטים ולא של הפרסטיג. עכשיו, אם אנחנו מקבלים את הפרסטריט, אז במידה ו50% יש להם ביסוי, הרי יש לנו ביסוי מלא לגבי ה-50% האלה. גם אז הבנקים הישראלים קיבלו יתרון, מישהו מקבל את הכסף עכשיו. לא ברגע זה. אלא כשיגיע לו מועד הפרעון שלו. יקבל את הכסף שלו, אחרת אתה צריך לחכות עד הסוף. גם אז יש יתרון גדול, ויש לו בטחון שההפסד לא יהיה יותר גדול מ-50%. אם כן אני לא רואה בזה אסון גדול שהערבות הזאת ניתנה מבחינה כספית. אני מדבר על אסון, משום שכמה חברי ועדה התפטרו, כאילו שזה אסון גדול. אני לא רואה בכך אסון מבחינה כספית ואני רואה ברכה רבה בזה, מפני שהעתונות אמרה, שבנקים ישראלים יפשטו את הרגל כתוצאה מהדבר הזה, שנחנו כסף לבנק א"י-בריטניה, ועכשיו, אחרי שאמרנו, שיש ערבות של 50% והודענו שמצבם איתן - לכן גם הערתי למר קורן ומיד תיקן את ביטויו - הרי יוצא, שאנחנו באמת עשינו מעשה שמנע התנפלות על בנק זה או אחר ללא כל סיבה אמיתית לגבי אותו בנק. אנשים לא רצו ומשכו פקדונות בגלל רכילות זו או אחרת. אני חושב שזוהי הדרך לראות זאת. מבחינה כספית, אני חושב שהריסק שמדינת ישראל לקחה על עצמה לא גדול, ומבחינת הנזק שמנעצו - עשינו דבר חיובי וחשוב מאד שאיש לא יכול להבטיח שאלמלא זה - בנק המזרחי לא היה נכנס לקשיים. מפני שהרכילויות היו בעיקר נגד בנק זה. אני חושב שכך צריך לראות את ה-50%.

לגבי הפקוח באופן כללי, אני הייתי אומר, שאני קושר זאת עם פס"ד של בית המשפט העליון. אני חושב שכל זה הוא מקשה אחת. מפני שאם בביה"מש העליון היה פס"ד כזה, זה גם כן היה צריך להביא את הפקוח ליתר פעולה.

לפני שאכנס לכל זה, אני רוצה להשיב לשאלה ששאל ח"כ פת. הוא שאל אם שלושים מיליון המארקים הופקדו לפני או אחרי. שלושים מיליון המארקים הופקדו לפי מיטב זכרוני באפריל 72' והפס"ד בביהמ"ש היה באוקטובר 72'. כלומר, זה היה לפני כן. אז הפקדנו לארבע שנים - עד לראשית 76'. אי אפשר לשבור פקדון כזה. רק בישראל שוברים פקדונות. היתה לנו שם עוד הפקדה, שהוצאנו אותה. את זאת, שאי אפשר היה להוציא - לא הוצאנו.

אחזור עתה לאספקטים האחרים של פס"ד הזה, וכל הקשור בפקוח. הבנק הזה היה במצב קשה מאד בזמן המיתון, לאחר המיתון, ונעשה איתו הסדר בראשית 1970 - שוב, איננני זוכר את התאריכים, אולם היה זה בתחילת השנה, לאחר דיונים מתושכים ב-1969. אז מר הורוביץ דרש ממר ויליאמס שהבנק יתן פתות הלוואות לקבוצה. זה היה תנאי להצלת הבנק. דרשו שהם (קבוצת ויליאמס) יכניסו כסף לבנק, אני לא חושב שעשרה מיליון שטרלינג, זה סכום בלתי מתקבל על הדעת. הם הבטיחו להביא כסף, הבטיחו להקטין את ההלואות לקבוצה, שעבדו את רכוש הקבוצה בישראל של כל אותן החברות - לא רק כל חברה לגבי החובות של עצמה, אלא ערבות הדדית אחת לשניה - זה חשוב מאד. זה מה שנותן, למעשה ערך לשעבודים וערבויות לגבי אליאנס, לדוגמא, לא השעבוד של אליאנס, אלא הערבויות ההדדיות, פלוס, צריכים היו לשעבד 47% של הנכסים בבריטניה. זה היה ההסדר שעשה מר הורוביץ בסוף 1969, ובראשית 1970. לאחר מכן, המצב הלך והשתפר. הם הקטינו את ההלואות לקבוצה, מצב הקבוצה וכל החברות השתפר. הכל השתפר בישראל, כולל העסקים שלהם. ונוסף לזה היה פקוח מתמיד. הפקוח לגבי הבנק הזה היה כל הזמן חזק יותר מאשר לגבי בנקים אחרים. אפשר להתבדח על כך, אולם כדאי להתיחס לכך ברצינות.

אקפוץ קצת מן הנושא, ואמשיך בנוגע לפרידמן. לפי מיטב זכרוני, וזכרוני חשוב כאן. לא הייתי אז נגיד בנק ישראל. הייתי בבנק לפתוח התעשיה, ואותו פרידמן עבד אצלי. הוא לא נשלח מבנק ישראל - הוא עבד בבנק לפתוח התעשיה, שם הוא עובד עד היום. לפי מיטב

זכרוני זה היה חלק של ההסכם עם מר הורוביץ, שמר ויליאמס, יביא מנהל לבנק, והוא מצא את מר פרידמן, שהיה מקובל גם על בנק ישראל. אולם הוא לא מונה על פי סעיף מסוים, על פי מיטב זכרוני. יבררו את זה באופן מדויק. הוא היה שם. לאחר זמן מסוים, לא היה מרוצה מתנאי העבודה ומכך שלא רצו לשתף אותו בדברים, וגם בבנק לפתוח הוא היה מאד נחוץ. הבנק רצה שהוא יחזור. הוא לא היה מרוצה, ולכן חזר לבנק לפתוח. במקומו את"כ מינו את הרשקוביץ. מתוך עובדי הבנק מונה מישהו. לא רצו שבן-ציון יהיה מנהל כללי יחידי. כפי שאמרתי, היה פקוח צמוד יותר לגבי הבנק. ב72' באוקטובר, היה פס"ד החמור בעיקר נגד המנהל - גם נגד הבנק, וכאשר חזרתי מחו"ל, קראתי לישיבה, לאחר שהמפקח דיבר אתם. מר בן-ציון בא עם עו"ד שלו, והיה גם לצדי, ולנדי, בן-ציון ומירון - להם אמרתי, שאני חושב שהדרך הנבונה ביותר היא שהמנכ"ל יתפטר. אמרתי, שלדעתי צריך לעשות ניקוי בחברה - לא במובן המוסרי, אלא צריך להפריד את הבנק מחברות הבת שלו. רציתי שהכל יועבר לחברת ההשקעה, ולבנק לא יהיה קשר ישיר עם החברות. בענין זה, הם התקדמו ועשו משהו. להתפטר לא היה בא בחשבון. שאלתי את שר המשפטים אם יש לי זכות לפטר, וקיבלתי תשובה שאין לפטר. אתה מוכן לקרוא את חוות הדעת?

<u>ד"ר זוסמן:</u> חוות דעת: שם כתוב, שאין, עפ"י פקודת הבנקאות, למפקח ולנגיד סמכות להביא לפטוריו של המנכ"ל, אם כי בידיהם הכוח להגביל את סמכויותיו בדרכים אחרות, ולנקוט צעדים לפקוח יעיל יותר על צעדי הבנק.

<u>מ. זנבר:</u> אני שאלתי לגבי הפיטורין, קיבלתי תשובה זו. שמותר להשעות - זה ברור. על כך אני רוצה לדבר. לאחר חו"ד זו, שיש בה גם חלקים אחרים, אם אני זוכר נכון, שבהם נאמר, שיש שלש אפשרויות - לא לעשות שום דבר, להשעות את המנהל, או למנות מנהל מורשה.

<u>ח. קורפו:</u> אפשר גם להושיב אותו לארבע שנים בבית הסוהר. זה אומר החוק. חבר דירקטוריון או מנהל עסקים של בנק אשר ביודעין עשה בעסקי הבנק בדרך שפגעה ביכולתו לקיים את יכולתיו דינו מאסר ארבע שנים או קנס של 100,000 ל"י.

<u>מ. זנבר:</u> טוב, יש ארבע אפשרויות: לא לעשות דבר, להשעות את המנהל, למנות מנהל מורשה, או להעמיד אותו לדין פלילי, ולאסור אותו לארבע שנים. לו בית המשפט היה מוצא כך, הפרקליטות היתה מיד עושה זאת. עניינים פליליים אינם שייכים לבנק ישראל. זאת אומרת, אפשרות זו נופלת. ואם אינה נופלת, יש לשאול את היועץ המשפטי לממשלה, מדוע לאור פס"ד זה לא דרש להעמיד אותו לדין לפי הסעיף שאתה קורא. הזרקור לא הופנה על ידי אלא על ידי ביהמ"ש העליון, צריך לשאול את משרד המשפטים ואת היועץ המשפטי לממשלה על כך. בדיונים עמי לא הועלתה אפילו אפשרות זו.

אשר למינוי מנהל מורשה - זאת אנו עושים עתה. האם העילה היתה מספקת בשביל הדבר הזה? היא לא היתה מספקת ולכן לא עשינו.

האפשרות הבאה - להשעות לשלושה חודשים. אנחנו חשבנו, שלהשעות לשלושה חודשים אין טעם. אם המשמעות היא זו, שהוא אדם שאינו ראוי להיות מנהל, הרי מה ישנו שלושה חודשים? אין זה פותר את בעיית פסק הדין, ורק יביא לכך שהבנק יכנס לקשיים. הבנק לא יפיק מכך כל תועלת, לא כל שכן, שזו לא תרופה למחלה שביה"ד הצביע עליה. אנחנו חשבנו, שיש לדרוש ממנו שיתפטר, וזאת עשיתי, ולכיוון זה פעלנו. היועץ המשפטי של הממשלה אמר לנו, שאם נרצה לעשות דברים רציניים יותר, עדיף שמלבד מה שאומר ביהמ"ש העליון - שאלו שני מקרים שוליים - אם נרצה לעשות משהו יותר קיצוני, הרי שבחוק כתוב על ניהול תקין, וצריך להוכיח, שאין ניהול תקין, מלבד המקרה הזה של גוטפרינד, ולכן אנחנו החלטנו לעשות פקוח צמוד לבנק הזה.

ד"ר זוסמן: חלק מחוות הדעת המשפטית: מסקנתי היא על-כן - יכולות העובדות שנקבעו בהליכים המשפטיים במידה ונוגעות למר בן-ציון לשמש חומר רקע לדיוני הרשות המפקחת, אך אין לראותם כהוכחות עובדתיות - קונקלוסיביות - לשאלת אחריותו של המנהל בגין אי ניהול תקין של עסקים. אח"כ מוסבר גם מדוע ההערה על בן-ציון בפסה"ד היתה הערה צדדית ולא השאלה המרכזית. זוהי חוות דעתו של היועץ המשפטי מן ה-20 באפריל 1973.

מ. זנבר: לאחר שהיה פסה"ד, דרשנו מה שדרשנו - את פטוריו, את חוות הדעת. לאחר שלא רצה להתפטר, ביקשתי את חוות הדעת, ואנו עומדים כבר באפריל 73'. החלטנו לעשות פקוח צמוד לבנק, כדי לראות אם הניהול הוא תקין או לא, ואם יתברר שהניהול אינו תקין, אז לאור הנימוק המסויע הזה גם של פסה"ד לנקוט צעדים. ח"כ קורן אמר, שהפיקוח לפי הקצב של המאה הקודמת. אני רוצה לומר - פיקוח על בנקים בכל העולם מתבסס על ספרי הבנקים. על נתונים של הבנקים, על דיווחים של הבנקים, ולא על השאלה אם יש שם זיופים. יש רואה חשבון, רואה חשבון מאשר את המאזן ואת הדיווחים השוטפים. אנחנו עסקנו בפיקוח צמוד, ולכן גילינו את ההסתבכות של 74' כל כך מהר. אני הקראתי לכם את המכתב מן ה-10 ביוני, שאז כבר - לא אמרו שהוא נתן ערבות למישהו בניגוד לחוק. זה לא ידענו. זה אי אפשר לדעת בכלל. או שיש פקדון הרשום במאזן כפקדון, ואין זה פקדון. לא ידענו זאת, ואין אנו יכולים לדעת. כמו שרואה החשבון שחתם ואישר את המאזן לא ידע זאת. אם אנחנו אשמים, הרי שבראש ובראשונה לואה החשבון אשם, הוא יש לו אסמכתאות. רואה החשבון היושב במקום - הוא בודק את המסמכים, ולעומת זאת אנו, הבודקים את רואה החשבון איננו בסדר? אנחנו, בגלל הפקוח הצמוד, גילינו די מהר את העובדה שלאיזה חברה בשם דנבר נתנו יותר מדי הלוואות. שאלנו למה ומי זה, ולכן גילו מיד, שהזמנים לא מתאימים, שהממונן שפנינו ממנו את עצמו, ומה פתאום יש לו פקדון לששה חודשים או לשנים-עשר חודשים? בגלל זה הדבר נתגלה מהר, עוד לפני שהמאזן היה מוכן. רק מן הדיווחים השוטפים שאנו דורשים ומקבלים מאותו בנק. זה מה שעשינו ולאחר שהיו חשדות וכתבנו את המכתב, היו ברורים, הדבר לא נתקבל על הדעת, כתבו עוד מכתב, (ב-3 ביולי) ובו נכתב, כי ניתנים 14 יום ואם לא יובהר הדבר, יפעלו לפי סעיף 8א', שזוהי ראשית חפיסת הבנק. כלומר, פעלנו בדיוק לפי מה שגובש עם היועץ המשפטי של הממשלה וזו גם הדרך היחידה, ואם מישהו יטען כי גיבשנו דבר כזה באפריל-מאי 73' והגעתם למכתב ההתראה הסופי הקשה ביולי 74' - יותר משנה, הרי שהיתה מלחמה באמצע - דבר שיש לזכור, המשפיעה גם עלינו וגם על הבנק, וכך צריך לראות את עניין הפיקוח. אני לא טוען, שהפיקוח שלנו הוא שיא השלמות. אני טוען, שהפקוח נתן תשומת לב מיוחדת לבנק זה, ולמרות זה לא נתגלה מה שאי אפשר היה לגלות. מה שאפשר היה לגלות - נתגלה. יתכן שאפשר היה לגלות יותר, אבל העברות המרכזיות .....

ח. קורפו: אם חיית מושיב שם מפקח על פי החוק. מטעמך, מטעם המפקח על הבנקים. מפקח קבוע, המקבל את שכרו בבנק, הוא יכול לקבל עובדים...

מ. זנבר: מר קורפו, אני קראתי עכשיו אלי, מיד אחרי התפיסה, את המנכ"ל המשותף - את אותו הרשקוביץ, והוא אמר לי, שלא ידע דבר. לא נתנו לו להכנס לזה, כל העסקים מחו"ל היו בידי בן-ציון, זה לא הופיע בספרים. חלק ניכר איננו. לא יודע.

אני מציע, שמר שטינברג יגיד כמה דברים שסוכמו שבשלב זה כבר אפשר לגלות, אני אפילו אינני יודע בדיוק מה סוכם. הוא יגיד מה סוכם על דעת הפרקליטות - על דעת היועצים המשפטים שלנו, שאפשר לגלות, ואתם תראו, אם דבר כזה אפשר לגלות דרך הפקוח הרגיל או לא. אני רוצה לומר, שבכל העולם מתמוטטים בנקים עכשיו. היה כאן שר האוצר האמריקאי, ושאלנו אותו. בהזדמנות זו היו נוכחים שר האוצר הנוכחי ושר האוצר הקודם והוא אומר - מה שקרה בפרנקלין קרה בגלל עסקי מטבע

חוץ, (בבנק הלאומי של פרנקלין) הם בינתיים כבר הזרימו שם מיליארד וחצי דולאר, אנחנו עוד אמרנו פעם שזה מיליארד ורבע. זה גדל. שאל ספיר: מה ההפסדים? והוא אמר - אי אפשר לדעת מה ההפסדים. זה יתברר מתי שהוא. בסן דייגו הבנק התמוטט בגלל שעשו עסקים עם המשפחה, עם הקבוצה. זה כמו פה - מאד דומה. גם כן - מכרו את הנכסים של הבנק מהר - תוך שלושה שבועות. מה היו ההפסדים? עדיין לא ידוע. מה עם הפקוח? וחוא אומר - מי יכול לבדוק דבר כזה? מי יכול לגלות דברים כאלה? ככה זה בגרמניה עם הרשטאט, ורק כאן יש טענות. כשמישהו פושט את הרגל, אזי לא רק שהטענות לא נגדו, אלא הטענות נגד נגיד הבנק.

<u>א. שוסטק</u>: התקיפו גם את הבנק.

<u>מ. זנבר</u>: זה כל אחד, איך אומרים, הביטוי הזה, כיד הדמיון הטובה עליו, כיד הטוב לב הטובה עליו. ככה זה בכל העולם. בעיקר היום. אני לא רוצה בזה לנאום נאום גדול להגנת הפיקוח. אני רק רוצה לומר שזה לא שחור כל כך כפי שזה נראה. זה רחוק מזה. זה לא בדיוק נראה כך, אם אתה תראה שעסקים מסוימים נעשו ב-74', ומיד ב-74' כותבים לו ומזהירים אותו וקוראים לו. הלואי שנגלה דברים מהר כל כך בכל מיני תחומים. אני מדבר ברצינות. למה לא עושים דברים אחרים? כיוון שאין לנו מנגנון בשביל זה. אתה יודע שיש לנו תקנים ריקים? היודע אתה שיש לנו רואי חשבון - כמעט כולם רואי חשבון ביחידה הזאת - כ-20? אני משאיר לכל אחד בדמיונו מהי המשכורת שאנו משלמים לאותם רואי חשבון, מה המשכורת שהוא יכול לקבל בבנקים, בחברות רואי חשבון, ומה נובע מן הקביעה הזאת לגבי יעילות העבודה שלנו. אני נסחתי זאת מאד עדין. הפקוח שלנו, בהיקף כזה, עם המסקנות האלה, כולם מתחילים, וכשמגיעים לרמה מסוימת - עוזבים אותנו. והם צריכים להתמודד עם הבנקים, עם רואי החשבון הפנימיים - הטובים ביותר, וגם עם החיצוניים - אבל הם עושים עבודה טובה לפי מיטב היכולת. אני אומר - לא רק הפקוח שלנו נכשל - אם נכשל. אני חושב ששלנו לא נכשל כל כך, ואני חושב שהפקוח על מטבע חוץ שעכשיו עברות בעיקר, כנראה, על פקוח על מטבע חוץ - הם גם כן לא יכולים לגלות את זה. לא יכולים לגלות לפני. כשמישהו מרמה את מס הכנסה, מגלים בסופו של דבר. לשם מה חוקי הפיקוח? לשם הרתעה, וכשמגלים את זה, הוא מקבל עונש כבד, הוא מקבל עונש פלילי. כך צריך לראות זאת. לא מפני שיש חוקי פיקוח - פיקוח כלשהו. מה בדבר פקוח על המחירים? האם הוא כל כך יעיל בישראל או במקומות אחרים? איך אומר מר הורוביץ? היתרון הגדול של הפיקוח על המחירים, הוא שאי אפשר לבצע אותו. כך הוא כתב במאמר שפרסם לפני חודש חודשיים.

<u>היו"ר י. קרגמן</u>: טוב, זה נובע מן התפיסה שלו.

<u>מ. זנבר</u>: כן, אבל לא רציתי לדבר על הכלכלה, אלא על פיקוח. אפשר לבצע פיקוח? בבריה"מ הרי יורים באיש המבצע עבירה על מטבע חוץ, ואין עבירות על מטבע חוץ? אין שוק שחור? אני טוען, שגם פיקוח מטבע חוץ לא יכול לחפוס את זה, אבל, טוב שיש הוראות כאלה. אבל לבוא ולהגיד שצריך לגלות את הכל מראש לפני העבירה, הרי שצריכה להיות המשטרה הכי יעילה בעולם.

לגבי קבוצת השאלות השניה - העדפת בנק לאומי לישראל. קודם לכן, ביקשתי שמר שטיינברג יקרא משהו.

<u>מר שטיינברג</u>: טוב, אני לקחתי כאן שני מסמכים שהיו כבר מוכרים. הנושא הובא לידיעת הציבור לפני כן. הפרשה הראשונה שהועלתה היתה פרשה של בנק פופולר, שנרשמה בספרי הבנק ובמאזנו, כפקדון רגיל לזמן קצוב, שבתקופת הברור, טען מר בן-ציון לפני הנגיד, שאין כאן שעבוד פורמלי, אלא שעבוד מוסרי בלבד, וכעת קבלנו את המסמכים החתומים משויץ, מסמכים שחתימתו של בן-ציון מופיעה עליהם, ובמסמכים אלה נאמר, שאין לנו כאן עסקה של פקדון לזמן קצוב, אלא יש כאן הסכם נאמנות בין בנק א"י-בריטניה ובין בנק פופולר, למתן הלואה לחברה בשם סובריין הנמצאת בלוקסמבורג, והשייכת לקבוצת ויליאמס. בסעיף 2

של הסכם הנאמנות נאמר, שבנק א"י-ברי'טניה י'שראל נושא בכל ההפסדים הנובעים מאי פרעון ההלואה, הפרשי שער וסי'כונים בגי'ן הלוואות.

<u>ח. קורפו</u>: ההפקדה היתה ערובה לכך?

<u>ש. ארלי'ך</u>: הרי זה ההסכם.

<u>מ. זנבר</u>: הוא אומר, שלפי המכתב הזה שעלי'ו חתום מר בן-צי'ון, ואי'ן על זה אי'שור משלטונות מטבע החוץ זה הסכם נאמנות. י'ש פה קשי'ם.

<u>מר שטי'ינברג</u>: את השאלות האלה כדאי להפנות לבנק השוי'צי י'ש לנו הרבה שאלות פתוחות. למשל, מה עלה בגורל הכסף? הי'כן נמצא הכסף הזה? בן-צי'ון נשאל על מנת לקבוע מי נהנה מן הכסף והאם אפשר להצי'ל ממנו. הוא לא משתף פעולה, ולא ענה לשאלות האלה. בעסקה הספצי'פי'ת הזו י'שנן עבי'רות משני סוגי'ם. י'שנו כאן רי'שום כוזב בספרי'ם, וי'ש כאן עבי'רות על הוראות מטבע חוץ, בכך שלא קי'בל אי'שור מטעם הפי'קוח על מטבע חוץ.

י'ש לנו עסקה נוספת ברוח זו עם קרדי'ט סוי'ס. עסקה בסך שמונה וחצי מלי'ון דולאר, שא"י ברי'טניה הפקי'ד בקרדי'ט סוי'ס בהסכם נאמנות עם הוראה לתת סכום זה לחברת סוברי'ן בלוקסמבורג - גם זה מוצג בספרי הבנק בי'שראל כפקדון ללא שום צי'ון על אי'זה שהוא הסדר מי'וחד. סעי'ף 3 בהסכם אומר: הבי'ת השוי'צרי פועל בשמו כלפי הלווה, אבל הסי'כונים הם על חשבון א"י-ברי'טניה. במסמך הזה נאמר בצורה ברורה י'ותר ברוח הדברים הבאה: המסמך מתי'ימר לשקף את העסקה, כאשר בנק א"י-ברי'טניה מלווה לחברה השי'כת לקבוצת וי'לי'אמס לא במי'שרי'ן, אלא באמצעות בנק שוי'צרי, שאי'נו אחראי לעסקה, הוא זוכה רק בקומי'סי'ון והסי'כון הוא על בנק א"י-ברי'טניה. בשם חברת סוברי'ן, פעלו מר בן-צי'ון ומר לנדי. הכספים בעי'סקה זו הועברו מאוחר י'ותר מחברת סוברי'ן לחברה אחרת בשם י'.ב.ט.אי'נבסטמנט בי'לדי'נג טראסט, שאף היא שי'כת לחברת וי'לי'אמס. וגם בשם חברת י'.ב.ט. פעלו האדוני'ם הנכבדים מר בן-צי'ון ומר לנדי. את סוג העבי'רות בשתי העסקות הללו הן ברורות, י'.ב.ט. היא חברה של קבוצת וי'לי'אמס הרשומה בלי'כטנשטי'ין, ושני האדוני'ם חתומים עלי'ה. גם כאן י'ש עבי'רות של רי'שום כוזב ושל אי קבלת אי'שור הפקות על מטבע חוץ.

<u>ע. אמוראי</u>: קראתם את בי'לי'ון דולאר קי'לי'נג?

<u>מ. זנבר</u>: חי'ים ברלב נתן לי היום את הספר.

<u>ע. אמוראי</u>: בדי'וק אותו סי'פור.

<u>מר שטי'ינברג</u>: זה הכל. לקחתי רק שני מסמכים.

<u>מ. זנבר</u>: טוב. למה רצי'תי שהוא י'קרי'א זאת - הדברים הי'דועים ברגע זה? כי רצי'תי להראות שנגד דברים כאלה שום פי'קוח לא עוזר. אין רפואה מונעת לענין זה. הרפואה המונעת היא לאחר שמתגלה הדבר לתת עונש כבד כדי שזה י'רתי'ע לפעם הבאה. אי אפשר לגלות דברים כאלה. עכשי'ו, באי'זה מי'דה הדברים האלה - שנתגלו לנו לאחר שגי'לינו שהפקדון אי'נו פקדון. דבר זה נתגלה לנו ב-4 בי'ולי. שלחנו עו"ד של הבנק לשוי'צרי'ה, ושם בשוי'צרי'ה קי'בלנו את הדברים הללו. קי'בלנו אותם, משום שבנק א"י-ברי'טניה הוא עכשי'ו בי'דינו, אז הוא הופי'ע בשם בנק א"י-ברי'טניה. אחרת לא היו נית'נים לנו המסמכים. אני מבקש שתשי'מו לב היטב. בנק י'שראל י'כול היה לחשוד ללא סוף. בנק שוי'צרי לא היה מגלה דבר כזה. רק התפי'סה אפשרה לנו להגי'ע לכך, משום שעכשי'ו אין הוא י'כול לסרב, שכן מופי'ע קלי'נט שלו. עכשי'ו הספור הוא אחר. הוא י'רצה שעל סמך זה אנו נשלם, ואנו לא נרצה לשלם. וי'עלו כל הבעי'ות שת"כ בן-מאי'ר העלה, שאנחנו נהי'ה לצד אחד עם בן-צי'ון, בשבי'ל הדי'ונים האזרחי'ים. בן-צי'ון י'טען שהמכתב אי'נו תקף בגלל סי'בה זו או אחרת, נאמר שי'ש חלק,

חטיבה אחת - אמרתי חלק, אם יש חתימה אחת, והוא טוען זה לא בתוקף, אנו נתחיל להגן עליו, ונטען שהמסמך לא בתוקף. עכשיו, מה יאמרו באגף לפקוח על מטבע חוץ - האם מותר היה לתושב ישראל לחתום בלי לקבל אישור - זוהי פרשה אחרת.

א. שוסטק: אדוני, האם מותר לכל בנק להפקיד כסף איפה שהוא רוצה?

מ. זנבר: בנק סוחר מורשה מותר לו לעסוק בעסקי מטבע חוץ מבחינתנו. יש לו בעיה - לעסקים מסוימים הוא צריך לקבל אישור מיוחד.

א. שוסטק: לכן רק אם זה רשום זה מספיק?

מ. זנבר: ודאי. בעיקר אם הוא משקיע בבנקים הטובים ביותר בעולם. בקרדיט סוויס, זה הבנק הגדול ביותר בשוויצריה. בנק פופולר הוא הבנק הרביעי בגודלו. אז אנו התחלנו לשאול שאלות. איך התגלה הענין? למה השקעת כל כך הרבה בבנק פופלר דה סוויס. בענין קרדיט סוויס לא שאלנו בכלל שאלות. שמונה וחצי מיליון דולאר בקרדיט סוויס הוא דבר סביר ביותר. השני גם כן סביר למדי. שאלו למה השקעת כל כך הרבה לששה חודשים כאשר אתה ממן את עצמך לחודש חודשיים או שלושה. איך אתה יכול לגלגל דבר כזה היום.

א. שוסטק: אתה אומר - בנק מורשה יכול להפקיד בכל מקום. מתי בא המפקח על מטבע זר לבנק לדעת אם הוא עושה את כל העסקים וההפקדות כשורה?

מ. זנבר: לא, בנוגע לעניינים כאלה הוא צריך לקבל אישור מיוחד. חוץ מזה, הוא צריך... הרי אינך יכול לשאול ..

א. שוסטק: בא המפקח על המטבע לקבל דין וחשבון, ונאמר שהופקד כבר המטבע בבנקים הכי טובים. האם אינכם בודקים אם זה נעשה לפי החוק?

מ. זנבר: מר שוסטק, מה שכתוב בספרים, הכל 100% לפי החוק.

א. שוסטק: ועד שאדם לא יכשל ויתפס ימשך המצב הזה?

מ. זנבר: רבותי, אני מסביר כל הזמן, שעבירה על חוקי מטבע חוץ המפקח לא יכול לגלות אותה.

ש. ארליך: אני מצהיר שאין לי מטבע חוץ בבית ויש לי.

מ. זנבר: זהו אותו סיפור בדיוק. אסור לתושב ישראל שיהיה לו בבית כל סכום שהוא בדולארים. עברת עבירה ויש לך. האם המפקח על מטבע חוץ אשם שלא תפסו אותך? הוא לא אשם בכך.

ח. קורפו: השאלה היא מהי הדרך שעומדת בפניו? נניח שהפקדה כזו לא נראית לו. האם ישנה בפניו אזושהי דרך לקבל מהבנק שבו הפקידו את זה פרטים על ההפקדה?

מ. זנבר: עניתי על כך לפני דקה, אולם אחזור ...

היו"ר י. קרבמן: אני אנעל את הישיבה. תנו לו לדבר.

מ. זנבר: רבותי, כשאני מדבר שוטף אני יודע ששומעים ומבינים, אבל כשמדברים ביניכם - אינכם

שומעים דברים שאמרתי. שואלים אותן שאלות שעליהן עניתי. אם נעשתה פעולה שאסור לעשות, והוא אינו רושם אותה בספרים ורואה החשבון שלו מאשר שזו פעולה חוקית. אפשר לבדוק רק את הדברים החוקיים. אין להאשים את המפקח על מטבע חוץ ואין להאשים את המפקח על הבנקים. גם לא את רואה החשבון - אלא אם כן שיתף פעולה, וכנראה לא שיתף פעולה. אני חוזר על כך שוב, משום שמישהו כבר אמר שמשתמע מדברי שאני תוקף את האוצר. אני מגן על האוצר, רבותי. אני אומר, שהעבירות האלה הן על פקוח מטבע חוץ, אבל לא היתה אפשרות לגלות אותן, לגבי שאלתו של קורן. האם היתה של בל"ל, את הדבר הזה איננני יכול לתפוס, לאחר שעשיתי כבר בזיון זה כלפי עצמי, כאשר לא מספיק שאני אומר - הבאתי מכתב ממנכ"ל בנק מזרחי, והבאתי מכתב ממשנה למנכ"ל של בל"ל. הרגשתי בושה, כאשר צריך הייתי לעשות זאת. הרגשתי קצת בושה, אבל הבאתי שני מכתבים והקריאו את המכתבים פה, ובמכתבים אלה נאמר שאני לא פניתי אל בל"ל, בנק המזרחי פנה אל בל"ל, ראשית, יש שני מכתבים בענין זה, ושנית אני סרבתי לתת לבל"ל ערבות בלתי מוגבלת, לא נתתי לבל"ל כלום. איך יכול הכלום הזה להיות יותר מאשר נתתי לבנק הפועלים ולמזרחי?

י. בן-מאיר: השאלה היתה על ארבעה מיליון דולאר.

מ. זנבר: רבותי, 4 מיליון דולאר זה לרעת בנק לאומי, אם רוצים להבין, משום שלבל"ל אמרנו לא. לבנק הפועלים -שבא יותר מאוחר, נאמר, שיוכל בתנאים מסוימים לקנות. את התנאים האלה של בנק הפועלים לא באנו והצענו לבנק לאומי. בנק לאומי יכול היה לבוא בטענה של 4 מיליון הפסד? אולי אני קונה ב-5 מיליון הפסד. הרי אמרנו, שערבות בלתי מוגבלת לו ניתנת לו. לבנק הפועלים נתנו ערבות בלתי מוגבלת מינוס סכום. למינוס הזה היה מוכן גם בל"ל.

י. באדר: יש כאן אחד האומר שצריך לתת ערבות בלתי מוגבלת?

היו"ר י. קרגמן: אנחנו כבר סיימנו את זה.

מ. זנבר: אני רוצה לומר שוב - בל"ל יכול היה לטעון שמה שהצעתם לבנק הפועלים - מדוע לא הצעתם לנו? אנחנו היינו בתמונה יומיים-שלושה קודם. אני חשבתי שאם בל"ל יטענו טענה כזו, אוכל לומר מה שאמרתי עכשיו. שאתם ביקשתם קודם שתהיה תפיסה. זוהי הטענה שאני הכנתי כהגנה להתקפה של בל"ל. אבל כאן טוענים אחרת. שהעדיפו את בל"ל, וההיפך הוא הנכון.

ג. פת: אם יש מקום להעדפה, יש מקום להעדפת בל"ל.

מ. זנבר: עכשיו לגבי הענין השני - מדוע בתפיסה אנחנו נעזרנו ונעזרים בעובדי בנק לאומי? רבותי, בנק לאומי, מוכן היה לתפוס את הבנק ביום א' בצהרים. כאשר התפוצץ המו"מ ביום ה' בבוקר היה ברור שאין דרך אחרת אלא לתפוס, אמרתי לבל"ל - הרי מוכנים הייתם לקנות - הכינו את כוח האדם, אני זקוק לעזרה. ממי הייתי מבקש עזרה? בנק המזרחי לא היה לו מנגנון לכך. בנק הפועלים נכנס למו"מ לאחר מכן, ביום א' בבוקר. בנק הפועלים היה כבר בתמונה כי רצה לקנות - לא היה לו מנגנון לתפוס את הסניפים - הוא רצה לבדוק את העסק. לי היתה דרך אחת ויחידה, ואני מודה לבל"ל, שנתנו לי את הסיוע. צילצלתי אליהם בשעה 11 בלילה ביום ב' בערב - אתם חייבים לבוא ולעזור. אתם מוכנים? אמרתי, תבואו מיד לבנק ישראל בת"א, וישבנו כל הלילה. הם שיבצו אנשים ונתנו הוראות כיצד ומה לעשות. הם נתנו לנו עזרה גדולה מאד שאף אחד לא יכול היה לתת אותה, לפי מיטב הבנתי. כל הדיבור על העדפת בל"ל, אין לו שחר ואין לו בסיס אלא להיפך.

עכשיו אני רוצה לומר בנוגע לאותן שאלות. ח"כ שוסטק - הטענה שאני ניהלתי את הענין מתוך כעס. איזה כעס? ביום ה' הוא בא אלי, ואני רציתי לעזור לו, לתת לו 13 1/2 מיליון דולאר תמורת

הנכס שהוא לא נזיל, מוכן לתת לו כסף נזיל, והוא מודה לי . איזה כעס? אח"כ, אחרי שעתיים שלוש באים, מתחילים לנהל מו"מ, והוא אומר - שיקרתי. אני מוכן להקדיש לזה ימים ולילות, כדי שהבנק יועבר קודם כל לבנק המזרחי, אחר כך לבל"ל. איזה כעס? מי יכול לתת שירות טוב יותר מאשר עשיתי? תמצא נגיד אחד בעולם שהיה מוכן לעשות זאת, להיות על הרגליים 72 שעות, רק כדי לעסוק במכירה, בעזרה, בסיוע. לבוא ולומר, שאני נהגתי בפעם, או שהיה כאן יחס אישי נגד בנק א"י-בריטניה - לא דובים ולא יער. אי אפשר להגיד דבר הפוך באופן קיצוני יותר למציאות.

מדובר כאן גם על יחסים אישיים עם מנכ"ל בנק הפועלים, וזו היתה שאלתו של ח"כ גולן. איזה דבר זה? הרי הם קיבלו תנאים טובים יותר מאלה שהוצעו לבל"ל. אני סרבתי לערבות בלתי מוגבלת. לו היינו מציעים לבל"ל ערבות בלתי מוגבלת, הוא היה קונה את הבנק. ביום ו' היה בנק ישראל תופס את הבנק כולו - כולל לונדון. לאחר מכן הוחלט נגד לונדון. לאחר מכן, הוחלט גם נגד הסניף בישראל. ביקש לבדוק קודם לכן. כל הזמן טענתי, שאיננני מסכים לערבות בלתי מוגבלת. איננני יודע בכלל איך אפשר לטעון דבר כזה לאור ההתרחשות הכרונולוגית ומה שנעשה. אלה הן טענות פוסט-פקטום. שיכות לאותו טוב-לב שדיברתי עליו קודם, ושמעבירות את האשמה אל הנגיד במקום כלפי אלה שטיפלו בדבר.

עכשיו אני רוצה לענות לשאלות ספציפיות. כל הבעיות הכוללות נענו כבר. היתה שאלה של ח"כ שחל - הוא איננו - אולם אני רוצה להתייחס לכך. הוא הציע, שנציג בנק ישראל ישב במרכזי הבנקים באופן קבוע - או במועצות המנהלים. הדבר איננו מתקבל על דעתי. אז - הרי גם היום אומרים, מדוע פקוח לא ידע וכו'. האיש יכול לשבת במקום, במועצת המנהלים - ודברים כאלה לא ידע, ואילו הציבור ונציגי הציבור יאמרו - כיצד לא ידעתם? הרי היית במקום. יש כאן סיכון גדול. אנחנו דורשים מן הבנקים פיקוח הרבה יותר הדוק בענין זה. בחוק הבנקאות החדש אנו דורשים שפרוטוקולים של מועצות המנהלים יועברו אלינו, ובמידה וכותבים פרוטוקול מלא - זה טוב. זה הם צריכים לשלוח גם היום - אבל אי אפשר לכתוב פרוטוקולים מלאים. עכשיו אנחנו רוצים בחוק החדש להתנות כל מיני דברים לגבי אישיות של מנהל. מנהל בתור אדמיניסטרטור. מנהל עסקים. אנחנו רוצים יותר סטנדינג. האמינו לי, אין זה תענוג לשום מפקח ולשום נגיד לומר לאדם אתה מתאים או לא מתאים. דנו על כך שעות כשהכנו את הצעת החוק החדשה. יתכן שגם ח"כ באדר זוכר. מדוע? משום שישנה כאן בעיה. האם אני צריך לנמק את הקביעה שמישהו אינו מתאים? ומדוע זה מתאים וזה לא? מסתבר, שצריך לתת לי סמכות מבלי לנמק. כשהחוק יגיע לדיון תראו מה חמורות הבעיות, אולם זהו אחד הדברים המרכזיים. ובכלל - אם לא חושבים שהמפקח והנגיד הם ברמה כזו מבחינה ציבורית ומוסרית, שניתן לסמוך עליהם - כל החוק והפיקוח - כל בנק ישראל הוא חסר ערך. באנגליה, מספיק שהנגיד יאמר שאין לעשות דבר מה - וכבר לא עושים אותו. אי אפשר אחרת, משום שאם הנגיד יצטרך לנמק כל דבר, הנימוקים יהיו חמורים יותר מעצם הענין. היה מישהו שטען - מר הורוביץ - בדיון על חוק הבנקאות, שצריך לומר, שהנגיד רשאי לעשות הכל. משהו מעין זה. משום שכל פירוט רק מסבך את הענין. אני הייתי נגד זה. איננני אומר, שאציע אותו הדבר לנגיד הבא כאשר אעזוב את התפקיד, משום שצריך לתת לו סמכויות בלתי מוגבלות למעשה - ואז הוא יכול להיות יעיל - בתנאי שסומכים עליו, כמובן. כל כרסום בסמכותו ובמעמדו הצבורי הוא נזק לעצם הענין. איננני אומר זאת רק משום שזה נוגע לי, אלא משום שלא יתכן אחרת. בענין השקעות הכספים ובכל ענין אחר. אם אני משקיע היום מיליארד וחצי דולאר - אני עושה הכל כדי שזה לא יהיה פחות - אני מדבר על המדיניות הכלכלית. מי הציע שנה וחצי לנסח מדיניות כלכלית כזו כדי שזה לא יקרה? אני או מישהו אחר? אני לא רוצה שהרזרבות ירדו. אם זה כך, הרווחנו 240 מיליון דולאר בשנה האחרונה, וקיימנו את כל ההתחייבויות של מדינת ישראל, שמרנו על השם הטוב של מדינת ישראל, וזה איננו כה פשוט, כי כל יום ישנם עסקים בכל מיני מטבעות בכל מיני דברים. אז השקענו השקעה אחת לא טובה. הלואי וכל עסק בישראל יעשה כל שנה השקעה אחת או עסקה אחת לא טובה. זה חל על בל"ל, על בנק הפועלים ועל כל בית חרושת. ואין זו שנה אחת אלא כבר שלוש שנים.

ש. ארליך: לו היה לי עסק כמו בנק ישראל גם כן יכול הייתי לעשות דבר כזה.

מ. זנבר: אני מאחל לבנק ישראל שנעשה רק טעות כזאת כל פעם. רציתי לומר לשחל, שלא נראה לי שצריך להושיב מישהו בבנקים, אבל אם הועדה תציע, אינני רוצה להיות היום במצב כזה שאצטרך לומר לו. אם הועדה תציע, נשלח לכל מועצת מנהלים נציג קבוע. לגבי שאלות ספציפיות נוספות - היתה פה שאלה של ח"כ מלמד בכתב.

מר שטיינברג: התשובה של המנהל המורשה חיים פינקלשטיין לשאלה של ח"כ מלמד בישיבת ועדת הכספים של הכנסת מיום 17.7.74 - ולהלן תשובותיו: לסעיפים 1 ו-2 במכתב הנ"ל - מפאת השביתה לא ניתן לעקוב אחר כל ההעברות של חשבונות הבנקים. יחד עם זאת ריכזתי היום את כל בקשות ההעברות שנתקבלו בתקופת השביתה, ואשר טרם הוצאו לרגל קיום השביתה, והרי הנתונים: בנירות ערך - נתקבלו עשר בקשות העברה לבנק לאומי, 13 בקשות להעברה לבנקים אחרים. במטבע זר - נתקבלו 38 בקשות להעברה לבנק לאומי 19 בקשות להעברה לבנקים אחרים. בלירות ישראליות - התקבלו 9 בקשות להעברה לבל"ל, 8 בקשות להעברה לבנקים אחרים. בסכום כללי - לבל"ל התקבלו 57 בקשות להעברה, לבנקים אחרים - 50. לסעיפים 3 ו-4 למכתב הנ"ל - לפי ההוראות שנתנו לפי מיטב ידיעתי את מצב הדברים לאשורו, טופסי העברה שנועדו לשימוש למטרה זו היו אחידים לגבי העברות לכל הבנקים. בכבוד רב, ח. פינקלשטיין, מנהל מורשה.

היו"ר י. קרגמן: בפועל אי אפשר היה להשיב כיוון שמתקיימת שביתה.

מר שטיינברג: לח"כ מלמד נאמר כאן שטרם הוצאו בגלל השביתה. אי אפשר היה לבצע פעולות העברה.

מ. זנבר: רבותי, בקשה והעברה זה אותו דבר, משום שאם אני מבקש להעביר לבנק הפועלים אי אפשר להעביר את החשבון שלי לבנק לאומי. בקשה והעברה - פקטו ביצוע - זה אותו דבר. אני רוצה לענות לשאלתו של שחל, מדוע נתנו 3½ מיליון דולאר לבנק המזרחי. בנק המרכזי חייב לסייע - זה כך בכל העולם. אומרים שבנקים יסתייעו אחד בשני במקרה הצורך - צורך דחוף וצורך רציני - בבנק המרכזי. הוא קיים לצורך כך. הוא הבנקאי של הבנקאים. בנק המזרחי ב-5 ביולי יום ו' צריך היה לקבל 3½ מיליון דולאר מבנק א"י-ברירניה, וצריך היה לשלם באותו יום 3½ מיליון דולאר לצייס מנהטן בנק, ניו יורק, ולא יכול היה לשלם, ואני יודע מדוע - לא יכול היה לשלם, משום שזה שפשט את הרגל אינו מניח לו, והוא אינו אשם. אני צריך לדאוג לבנק הזה. איננו רוצה עוד הסתבכות, שבנק המזרחי אינו עומד בהתחייבויות. אני נותן לבנק המזרחי - לא לבנק א"י-ברירניה, 3½ מיליון דולאר לתקופה קצרה וזה תפקידי. לו לא הייתי עושה זאת אפשר היה לבוא בטענות. והוא שלם מייד לצייס, ובינתיים גם פרע לנו את החוב, אולם אין זה שייך לענין. מעמדו של בנק המזרחי איתן בגלל הדברים הללו - שהודענו והוא עמד בתשלומים. הוא קיבל את ההלואה ליום יומיים. הוא יכול היה להחזיר לנו את ההלואה אחרי יומיים. בנק המזרחי הוא בנק חזק. אנחנו ביקשנו ממנו להפקיד כספים בכל מיני מקומות בעולם כדי לשמור על שמו, ומספיק יהיה אם יחזיר את ההלואה מאוחר יותר. היא כבר הוחזרה. זה תפקידנו. זה מה שצריך לעשות, ואין אפשר לבוא בכל ענין - איננו יודע מדוע זה מתגלה בכלל. זהו סוד בנקאי. מי סיפר את זה? אם בגלל רכילות פוליטית או אחרת אנחנו נהרוס את הסודיות הבנקאית אנשים בעולם לא ירצו לעשות אתנו עסקים. איננו מבין זאת. כל אחד רוצה כאן את טובת מדינת ישראל, את טובת המפעלים. אני יודע שמי ששייך לחירות רוצה את טובת בנק הפועלים ומי ששייך למפלגת העבודה רוצה את טובת בנק המזרחי - משום שקודם כל זוהי מדינת ישראל. מדוע לבוא ולהתיחס לכל רכילות ולנפח אותה? זה רק לרעתנו. אתם יכולים לומר שהסתירו את זאת מועדת הכספים. אין צורך ואסור לומר זאת. אנו עובדים כל יום עם בנקים. מדוע בנק המזרחי פסול? אסור לעשות עסקים עם בנק המזרחי? זוהי שטות. הרי אסור להתיחס לזאת כך.

היו"ר י. קרגמן: אנחנו פעם ישבנו עם מר הורוביץ, והוא דיבר על רווחי הבנק ועל השקעות ואף פעם לא נשאלה שאלה וגם לא נאמר איפה הוא עושה ועם מי הוא עושה וכו'. הוא מעביר בסוף שנה כך וכך רווחים. על זה יש דיווח. שזה 100 מיליון ולא 80 מיליון או הפסיד וכו'. אבל לא עסקים עם בנקים.

מ. זנבר: סודיות בנקאית וסודיות של שלטונות מס היא אחד היסודות של חברה דמוקרטית וחפשית. מי שפוגע בדברים הללו פוגע בדברים הרבה יותר עמוקים. לבוא ולומר - הסתיר - עצם המילה הזאת - מה משתמע מכך? כמו הביטוי - "שר האוצר לא ידע על שלושים מיליון המארק". ודאי שלא ידע. עוד מיליארד וחמש מאות לא ידע. אין הוא צריך, לפי החוק לדעת. אבל אין זה מוסיף בריאות לנגיד, התבטאויות אלה, וגם לא הסבר. תמיד הוא צריך להתגונן. הרי אינני יודע מה יצוץ מחר או מחרתיים.

ש. ארליך: במדינת ישראל רגילים שהכל צריך לעבור דרך שר האוצר.

מ. זנבר: אבל לא כולם מסכימים לזה.

ש. ארליך: גם אני לא אסכים.

מ. זנבר: עכשיו היתה קבוצה של שאלות בקשר לפתחים ועסקים של גורמים הקשורים לישראל עם הבנק הזה. לגבי החלק האחרון - לא ידוע לי דבר ואינני מאמין, שהיו עבירות על חוקי אנגליה. אינני מאמין שהיה דבר כזה. על כל פנים, אם היה דבר כזה, מי שעשה, נתן אימון בלתי מוגבל בבנק הזה, ומנהליו - אינני מאמין שהיה דבר כזה.

י. בן-מאיר: יש בכלל בעיה בכספי מגבית להוציא?

מ. זנבר: יש. יש הסדר עם בנק אוף אינגלנד או ממשלת בריטניה שרק שיעורים בסכומים מסוימים מותר להעביר. יש שם סכומים שעדיין אי אפשר להוציא אלא רק בשעורים יהיה אפשר. כל דיבור בענין זה אינו מועיל. בענין הפתחים. האם משכו פת"חים (פקדונות תושבי חוץ) לאחר מכן? העובדה שנתנו עדבות על אותם 20 מיליון דולאר שמופקדים בפקדונות תושבי חוץ בבנק הזה - אני לא יודע אם בדיוק זו הסיבה, אבל עובדה היא שלא משכו, והעסקים מתנהלים כרגיל. יום אחד יש משיכה, ויום אחד יש הפקדה חדשה, ובסך הכל - העסקים כרגיל. ז"א, אם זו היתה המטרה - אזי הצלחנו. נשאלה שאלה אם דיון בענין הפת"ח לא ירתיע מהפקדת פקדונות נוספים. זה גם היה רמז בענין ההעברות. אין זה מרתיע. אנחנו עזרנו ומפקידים, וכל מיני דיבורים על דברים בלתי כשרים, כביכול, עדיף לא לדבר עליהם. קיים או לא קיים - אין זה שייך לענין. אינני מדבר על בנק זה אלא באופן כללי.

היתה שאלה בנוגע לאי הגשת המאזן לבורסה ל-73' - האם לא צריך היה להיות דבר זה אור אדום? אני רוצה לומר, שבשבילנו המאזן אינו נחוץ. ב74' קיבלנו כל חודש דיווח והיינו בתמונה. זה שלא הוגש המאזן, זו עבירה על החוק, וביקשתי על כך חו"ד משפטית.

מר שטייינברג: מוגש ע"י היועץ המשפטי של מדינת ישראל אל הנגיד - לפי סעיף 10 לפקודת הבנקאות 1941 חייב בנק לפרסם את מאזניו בציבור ביום או סמוך ליום בו מוגש המאזן לבעלי המניות באסיפה הכללית. לפי סעיף 61 לפקודת החברות חייבת חברה לקיים את האסיפה הכללית לפחות אחת בכל שנה ולא יאוחר מ-15 בחודש לאחר האסיפה הכללית הקודמת. האסיפה הכללית של הבנק לשנת 1973 התקיימה ב-15 לאוגוסט 1973. אי לכך, חובה לקיים את האסיפה הכללית לשנת 1974 ואחריה לפרסם את המאזן השנתי לפני ה-15 בנובמבר 1974. מניותיו של הבנק היו רשומות בבורסה בת"א וכן חלו עליו הוראות ניירות הערך תשכ"ח - 1968 לפי סעיף 7 לתקנות ניירות הערך דו"חות תקופתיים מידיים תש"ל-1970, היה

הבנק חייב להגיש לרשות לניירות ערך את הדו"ח הכספי המבוקש לשנת 73' לא יאוחר מה-30.6.74. יתר על כן, לפי סעיף 35 לאותן תקנות חייב היה הבנק להגיש לרשות דו"חות מידיים על ארועים מיוחדים. ארוע מיוחד פרושו ארוע ארוע שארע שלא כדרך העסקים הרגילים של התאגיד, במקרה זה הבנק, והשפיע או עשוי להשפיע באופן מהותי על מציאות התאגיד רכושו או התחייבויותיו. יש להניח, כי היו ארועים מיוחדים כאלו בעסקי הבנק למכביר, והבנק לא דווח עליהם לרשות. הפרת התקנות מהווה עבירה על פי סעיף 53ג 5 לחוק ניירות הערך תשכ"ח 1968. העבירה נעשתה לא רק ע"י הבנק אלא גם על ידי הדירקטורים שלא עשו די להבטיח כי הבנק יקיים את הוראת החוק.

<u>מ. זנבר</u>: ז"א, יש פה עבירות על חוקים אחרים. בשבילנו, מבחינת החוק - פקודת הבנקאות, אין אפילו עבירה, אבל בשבילנו מבחינה מעשית זה לא היה חשוב, מפני שאנחנו היינו בתמונה כל הזמן, לפן גילינו. הרי הדיווחים הללו הם חומר הגלם שלנו. ח"כ בן-מאיר טען שהממשלה לא החליטה על תפיסה. אבל הממשלה החליטה על תפיסה. בלי החלטת הממשלה אי אפשר היה לעשות זאת. הממשלה החליטה שני דברים - א. היא מעדיפה מכירה, אבל אם לא, מסיבה כלשהי, הקימו ועדה שהיא תוכל לפעול בשמה. היתה שאלה של ח"כ בן מאיר, אם נכון שבנק ישראל הציע לקנות גם את הפקדון בלונדון. אסביר את השאלה. היו לנו שלושים מיליון מארק בלונדון. שואל ח"כ בן-מאיר, אם נכון הדבר, שבנק ישראל רצה לפדות את הפקדון ההוא - כלומר, להשתחרר מן הפקדון הזה תמורת חלק מן הפקדון הזה בשויצריה. התשובה היא - כן. לאחר שביום ה' בצהרים באתי לעזור לבן-ציון ואמרתי לו - יש לך בעיות נזילות - אני נותן לך 13½ מיליון במזומן, על מנת שתוכל לעמוד בהתחייבויות שלך, אין לי מהפקדון ההוא לעוד ששה חודשים 13½ מיליון דולאר, והעסק היה גמור. הוא הודה לי על כך, וצריך היה ללכת אל ד"ר שפר לביצוע העיסקה. אחרי הכל אינני עוסק בביצוע. הוא הלך לשם, וד"ר שפר העלה רעיון כזה - בן-ציון רוצה מאתנו מזומנים עבור פקדון לחצי שנה. לנו יש אצלו בבנק הלונדוני פקדון שעומד לפרעון בעוד שנה וחצי או יותר - הקדם את השנה וחצי לחצי שנה. זו היתה הצעה. אני סבור שזה שיקול עסקי נבון. הרי לשבור את הפקדון אי אפשר ויודעים שעושים לו טובה בכך ע"י זה שמצילים אותו - ותמורת זה, מבקשים טובה נגדית - הקדמת הפקדון.

<u>י. בן-מאיר</u>: השאלה היתה לאור העובדה - ואם היא נכונה, האם אין כאן העדפה של בנק ישראל שניסה להציל את עצמו לפני כל המפקידים האחרים?

<u>מ. זנבר</u>: בנק ישראל הועדף לרעה. הוא נתן נזילות תמורת פקדון של חצי שנה.

<u>י. בן-מאיר</u>: הרי יש כאן העדפה של בנק ישראל.

<u>מ. זנבר</u>: זאת בדיוק הנקודה. שלא יודעים שהבנק מסובך. זה היה עוד לפני שבן-ציון הודה שהדבר הוא שקר.

<u>י. בן-מאיר</u>: אבל היה זה לאחר מכתבך מה-3 ביולי, שנודע לך שאין נזילות לבנק, שהוא במצב קשה, ואז אתה מנסה להוציא פקדונות שלך על חשבון מפקידים אחרים.

<u>מ. זנבר</u>: רבותי, כדי שקצת נלך לפי ההגיון הפשוט - לנו יש טענות נגד הבנק בישראל. הפקדון הוא בבנק לונדון. זה בכלל נטול קשר. הידיעה שלבנק כאן יש בעיות נזילות - נפתרה, ובקשנו שתוך כדי כך יוקדם הפקדון ההוא. להיפך - זה מוכיח שאותו מנכ"ל בנק ישראל חרד לאותו הפקדון ממש כשם שאתם חרדים לו. ניסה בהזדמנות זאת להקדים ולגבות אותו. בזה מקלים מישהו לרעה? אני מוכן הייתי שכל בנק אחר ישלם לו את אותם 13½ מיליון דולאר במזומנים. מלבד זאת, אפשר לספר למישהו?

נוסף על כך, נאמר, שחבר הכנסת ספיר אמר,

כביכול, שהוא היה משקיע בפדראל רזרב בנק, בבונדס בנק ובבנקים מרכזיים כאלה. בחלק מהבנקים המרכזיים בכלל אי אפשר להשקיע - לא מקבלים - בעיקר בבונדס בנק הגרמני באותה תקופה - כמו בנקים גרמניים אחרים באותה תקופה נתנו ריבית שלילית. אם אנחנו רוצים להשקיע במארקים - לכן הרווחנו הרבה, בזה הצלחנו - אי אפשר להשקיע מארקים לא בבנק אוף אינגלנד, לא בפדראל רזרב בנק - אין דבר כזה. חלק ניכר אינם מסכימים שישקיעו בכסף שלהם.

ת. קורפו: בפעולות האלה אתה מתיעץ עם המועצה?

מ. זנבר: אני בנקאי, ואיננני צריך להתיעץ עם אף אחד. יש לנו ועדה מיוחדת ליעוץ לענייני מדיניות. יש הבדל בין מדיניות ובין עסקאות ספציפיות. בכלל צריך לדעת כיצד מתנהלים עסקים אלה. צריך להחליט מהר. יש טלקסים לכל העולם, יש דילרס, כדאי לראות - גם אני נסעתי במיוחד ללוזאן לראות זאת. שם יש דילר יהודי, דווקא, לוי שמו, אדם שתוך עשר שנים בנה את משרד התיווך הגדול ביותר בפקדונות בעולם. 28% של כל הפקדונות עוברים אותו. זהו אולם שגודלו כמחצית אולם מליאת הכנסת, לוח חשמלי - עובדים שם כ-40-50 דילרס, קשורים עם כל העולם, לפעמים מתווכים בפקדונות בין בנק אוף אמריקה פאריז, לבין בנק אוף אמריקה לונדון, שיותר יעילים מאשר בינם לבין עצמם. צריך להחליט מהר. רוב העסקים הולכים מהר, בעיקר כשהבעיה היא, שחברה כמו אל-על, למשל באה היום ומודיעה שצריך לשלם 10 מיליון דולאר באחונה. הבנק המרכזי צריך להשיג את 10 מיליון באחונה. אין לו - יש לו - אם אין, הוא צריך להחליט אם לשבור פקדון כזה או אחר, מה שערי הריבית, או אולי כדאי לקחת הלואה. זה מקצוע מיוחד והעיקר בו המהירות. צריך לגבש באופן ברור את המדיניות, לעקוב אחרי הביצוע, לראות באיזה בנקים להשקיע ומה להשקיע באגרות חוב, בס.ד. בפקדונות באיזה זמנים, באיזה מטבעות - אלו עסקים מסובכים. אי אפשר לנהל דברים כאלה באמצעות ועדות - אפילו לא בועדות בתוך הבנק.

היתה שאלה האם הייתי צריך לקרוא לבן-ציון לברור ולאפשר לו לטעון כאשר התליתי את סמכויותיו. נתתי לו את המכתב ביד בנוכחותו של היועץ המשפטי של הממשלה ושר המשפטים.

מר זוסמן: ב-7 ביולי 1974 מסרת למר בן-ציון המנכ"ל של הבנק הנ"ל הוראה בדבר התלית זכויותיו לפי סעיף 8ד' לפקודת הבנקאות 1941. לדעתי הוראה זו הוצאה כדין, וקיימת את כל התנאים המוקדמים לקראת הוראה זו. הסמכות המקורית להתלות חבר דירקטוריון או מנהל עסקים של בנק היא בידי המפקח על סעיף 8ג' א' לפקודה. אולם בסעיף 8ד' א' לפקודה נאמר: "הנגיד רשאי לתת לבנק כל הוראה מהוראות סעיף 8ג'א'! אמנם לפני סעיף 8ד'א' חייב הנגיד לתת לבנק הזדמנות להשמיע את טענותיו ולהוועץ בועדה לפני פעולותיו. אולם בסעיף 8ד'ג' נאמר: "היה הנגיד סבור כי נסיבות הענין וטובת הציבור מחייבת עשית פעולה ללא דיחוי רשאי הוא לפעול ללא התיעצות בועדה ובלי שנתן הזדמנות לבנק להגיש או להשמיע את טענותיו." הוראה זו הסמיכה את הנגיד לפעול.

מר שטיינברג: מר קורפו, אני קיבלתי את תשובת המפקח על הבנקים על שתי השאלות שהתייחסו למר דוד פרידמן. בנוגע לשאלה הראשונה - הוא לא מונה על ידי בנק ישראל. אנחנו נתנו את הסכמתנו להצעה שלהם. אשר לשאלה השניה - הוא עזב את עבודתו, שהתייחסה רק לנושא ישראל ולא לנושא מטבע חוץ, לאחר, שלפי דבריו, מר ויליאמס התערב בפעולותיו ולא אפשר לו לבצע אותן לפי הבנתו.

היו"ר י. קרגמן: מי זה דוד פרידמן.

מ. זנבר: זה משנה למנכ"ל בבנק לפתוח.

ת. קורפו: והסכום של 5 מיליון שטרלינג?

מר שטיינברג: אין שום קשר. אני לא בררתי על סכום, אבל לא היתה שום סיבה הקשורה בכסף לעזיבתו את העבודה.

מ. זבבר: היה כסף. אבחנו בגיד לך כמה.

י. בן-מאיר: סליחה, אני דוצה להגיד משהו. אני חושב שהמכתב של היועץ המשפטי שהוא צטט חלק ממנו, הוא לא בסדר. הקטע שצטטת בו היה סבור שטובת הציבור והעניין מחייבות עשיה, מבלי התיעצות בועדה ומבלי שנתן אפשרות לבנק להשמיע את טענותיו; ובלבד, שישמע את הבנק סמוך ככל האפשר לאחר שבא לפי סעיף קבלה והביא את העניין לפני הועדה. זהו סעיף 8ד' ג'. אי אפשר לתת חצי סעיף. אני תושב שאין זה בסדר לציין סעיף ולא לציין את החלק האחרון שבו; שבו כתוב - ובלבד שישמע את הבנק סמוך ככל האפשר.

מ. זבבר: אני לא משפטן; איבני יודע; יש לי כאן חו"ד כזה. אני מציע להעביר זאת ליועץ המשפטי של הועדה. הוא יקבע.

י. בן-מאיר: אבל הסעיף ישבו.

מ. זבבר: איבני יכול לעבות לך. שאלתי את היועץ המשפטי שלי לחו"ד, ואיבני יודע. חכה עד שהיועץ המשפטי של הועדה יגיע.

ח"כ קורפו אמר כאן שאם חקירת בן-ציון לא תוכיח דברים מסוימים, מצבו של הבגיד יהיה קשה. אני איבני יודע, מדוע מצבו של הבגיד צריך להיות קשה בקשה לכך שיוכח שהיתה עבירה שפלילית או-לא. מצבו של הבגיד קשה למדי בגלל סיבות אחרות. מצבו, באמר, היה קשה מסיבות שונות. על כל פנים, איבני רואה כל קשר בין זה לבין זה. אני אומר זאת עתה לאחר שהובאו כאן בתונים מסוימים, שלפיהם, עפ"י הגדרתך, מצבי היה טוב. אני לא אחגוג בראש חוצות אם הנא יואשם בפליליים. כפי שרוב חברי הועדה אמרו, כל מה שעשה בנק ישראל לאחר פשיטת הרגל קצר תשבחות. לגבי העבר - אמרו שהפקוח לא היה בסדר - גם על כך עניתי. איבני רואה כל פסול בהתנגדותו של בנק ישראל. מי שרואה פסול - בבקשה - זוהי מדיבה חופשית. אלחם אפילו על מנת שהדעות הנרועות ביותר ישמעו.

ח. קורפו: כמה עלה בנק אנודת ישראל?

מ. זבבר: טוב שאתה שואל. בנק אנודת ישראל עלה לנו ארבעה מיליון ל"י, רבותי. למדינת ישראל. כשאני אומר בנק ישראל כונתי ממשלת ישראל, מדינת ישראל; הכל ביחד. איבני עוסק בהפרדה. לפי ההערכה ההפסד הוא בין 5-4 מיליון ל"י, משום שאנו בעת מימוש הנכסים מנציאים את כל האפשר מן החייבים. מנסים לממש את כל האפשר. גם שם לא לקחנו אחריות על כל מיני דברים. מה עשינו שם? לא לקחנו את חברות ההשקעה. כל חברות ההשקעה של הקבוצה, משום שפחדנו - ח"כ לודנס יכול להעיד - שיש שם ערבויות לכל מיני דברים. חשבנו שבבנק אין זיופים - אבל בחברות מותר לתת ערבויות. בבנק באמת לא היו זיופים. לכן מימשנו את הנכסים בהפסד של 4 מיליון ל"י. בנק אלם - במקום הפסד יש רווח. זה בא ע"מ להקטין את ההפסדים בבנק פויכטונגר. שם היו הפסדים גדולים. אני רוצה לומר, שכאשר לוקחים את הבנק לידים וממשים ועסקים בכך ברציבות, זה לא מוכרח להיות הפסד, אבל זה לוקח זמן.

ח. קורפו: מה נסיונו הבנקאי של מר חת?

א. רובן: זה שייך לעניין?

מ. זבבר: ד"ר חת הוא כלכלן ממדרגה ראשונה. ד"ר חת הוא משפטן ממדרגה ראשונה. ד"ר חת כתב שני ספרים בעניני בנקאות בישראל. אין ספר אחר על בנקאות בישראל מלבד ספרו. עוד לפני שנתמנה כמפקח על הבנקים. הוא נחשב למרומחה בתחום זה מעבר לגבולות ישראל. הלואי שכל המפקחים בעתיד יהיו בעלי אותם כישורים מבחינת ראית חשבון מבחינה כלכלית ומבחינה משפטית. זהו תפקיד הדורש התמחויות בכל מיני צדדים.

היתה שאלה לגבי העובדים. העובדים חזרו לעבודה ביום ה' לאחר שהובטח להם ע"י ההסתדרות ועל ידיבו שמלבד מה שהובטח כל הזמן - שכל עוד בנק א"י-בריטניה בידיבו כל החובות והזכויות לפי חוקת העבודה - אבל הובטח עכשיו - ובגלל זה אחרתי - הייתי בממשלה ע"מ לדווח על עניין

זה – הובטח שאם במקרה הבנק כבנק או חלקים ממנו – וזה יותר מעשי היום – ימכרו לסניף זה או סניף אחר – יגידו לקובה שיקח גם את העובדים, ובנוסף לכך יש לעובד זכויות לפיצויים ובמקרים מסוימים גם פיצויים מוגדלים, ואנחנו עתה בוחנים ערבות להסתדרות – לא לעובדים וגם לא רוצים להכנס למגע עם כל אחד – שהם יכלים להבטיח לעובדים – והיום יחתם הסכם עבודה – הסכם אחד בחתם כבר ביום ה' בין א"י-בריטניה לבין העובדים. הסכם שני יחתם ביניהו לבין ההסתדרות בעניין זה ואולי אקרא את המסמכים הללו. על כל פנים, ההסתדרות טענה וקבלנו את הטענה הזו שכפי שאנו אחראים על הפקדונות הכספיים אנו אחראים גם על הרכוש האנושי. זה היה ביטוי. גם לאחר הפירוק הזכויות הכספיות שלהם ישארו, ואם מישהו מהם לא יוכל להסתדר בעבודה בגלל גיל או מחלה יקבל גם פיצויים מוגדלים.

מהי השערת הבגיד בדבר ההפסדים, שאל ח"כ לורנס. אין לי מושג. אמרתי שגם באמריקה לא יודעים ובשום מקום לא יודעים אלו הדברים המסובכים ביותר. למשל, אם אנו דרך משפט בוכל להשיג את הכסף בשויצריה, המצב ישתנה מן הקצה אל הקצה; ההפסדים יהיו אז מינימליים. זה יקח הרבה מאד זמן, מפני שיהיו כאן הרבה משפטים. אנחנו שכרנו עורכי דין ידועים מאד באנגליה ובשויצריה, עו"ד כאן בישראל שיטפל בבנק, עו"ד שהתמחותו בחברות שויצריות וליכטנשטייניות, יש כאן מערכת משפטים מסועפת, ואנחנו היום לא חוסכים כסף על רואי חשבון ועל עורכי דין, ומנסים לעשות ככל האפשר על מנת להקטין את ההפסדים.

ג. פת: מיהם עורכי הדין הישראלים?

מ. זנבר: אני יודע שעורך הדין האחראי לביהול השרטף של עסקי א"י בריטניה – הירעץ המשפטי הוא ארווין גודאר, שיש לו מגע קבוע אתם. העו"ד שייצג אותנו בעסקים הבינלאומיים המומחה הטוב ביותר בארץ – עו"ד קומיסר, חיפה.

ח"כ לורנס אמר משהו בקשר לעסקי הימורים. צריך להגביל בחוק שלא יודה בכך וכך אחוז מהון העצמי. בהצעת חוק החדשה יש לנו סעיף מיוחד בעניין זה, שאנו אומרים שבכלל אסור להשקיע בחברות בנות בעסקים שעוסקים בעסקים מסוכנים – ברמטק. כולל סרטים; חיפושי נפט וכו'. אנחנו הולכים רחוק מאד בעניין זה.

בעניין בטוח פקדונות, העניין שהעלה י. קרגמן, אנחנו רוצים לקדם את הסעיף הזה ולא רק אותו, אלא אנחנו רוצים לפנות ליועץ המשפטי לממשלה ולהגיד מהצעת החוק הזאת אנחנו חושבים ששמונה פרקים הם חיוניים למנוע השנות דברים כאלה; מתוך שמונה אלה שלושה, ארבעה; ששה, הם מסובכים מבחינת התהליך הפרלמנטרי – לדוגמא – מה זה קוצולציום, איך לטפל בחברות המשולבות אבל יש פרקים שהם קלים כמו בטוח פקדונות, ואנו מפנים את תשומת ליבו ומבקשים לזרז את תהליך החקיקה.

אני הרציתי ביום ו' בבית ז'בוטינסקי על כלכלת ישראל אחר כך היו שאלות. מישהו שאל בנאום של 10 דקות מדוע לא מבטלים את הגישה שאנחנו ערבים לפקדונות הערבים. שהמפקידים ידעו שאין ערבות. עניתי שהתשובה שלנו לכך היא בטוח פקדונות. כיום שיש באמת בנקים הנותנים ריבית גבוהה יותר ומשקיעים את הכסף בעסקים יותר מסוכנים. אנחנו רוצים שאנשים יוכלו ויהיו חייבים לשקול את הדבר. התשובה שלנו היא ביטוח פקדונות. מזה יצא שהפרמיה תהיה אחידה. אולם איש לא דיבר על הפרמיה. ביקשתי את דוברת בנק ישראל שתפרסם את כל הקטע הזה בהצעת החוק הנוגע לבטוח פקדונות. יש עוד שאלה אחת – שתי שאלות. של חלפון. האם מותר לבנקים להשקיע אחד אצל השני. רוב העסקים בעולם הם מסוג זה. מה קורה? בנק אחד מגייס פקדונות. הוא לא יחזיק את הכסף הזה אצלו עד שיהיה לקוח שירצה לקחת הלואה ממנו. ברגע שגייס פקדונות, הוא רוצה להפטר מן הכסף הזה. אם יש לו לקוחות שלו כי אז הוא מקבל ריבית גבוהה יותר. אבל אם אין, הוא משקיע אצל בנק שיש לו לקוחות. לכן כל התיווך הזה בפקדונות והלוואות, הוא דבר בין לאומי, המקובל מאד, והוא יסוד היסודות של הבנקאות גם בלירות ישראליות וגם בדולארים.

עכשיו לגבי השאלה האחרונה. שאלנו מה יקרה עם החברות של קבוצת וויליאמס. החברות השונות של קבוצה זו במצב שונה. אנו מדברים עתה על הארץ בלבד. בחו"ל זחו סיפור שונה לחלוטין. יש כאלה שיש להן זיקה ישירה לבנק – זה המיעוט. יש כאלה השייכים לחברת

ההשקעות - לאחת מהן - ישנן אחדות - שהן משועבדות כולן לבנק. אם נקח ליד את חברת ההשקעה, אנחנו מקבלים לידינו את מניות אותן החברות. יש כאלה כאליאנס, שיש שם בעלי מניות שלא מן הקבוצה. יש הכל. כל האפשרויות. אין תשובה אחידה לדברים. אני יכול לומר מה המדיניות. אנחנו רוצים שחברות חיות יחיו ויתקיימו מפני שמימושן הוא סביר יותר מאשר פירוקן. אתן דוגמא הפוכה - אליאנס, למשל. הוא משועבד כולו. יש לו חובות גדולים מאד לבנק. כולו משועבד לבנק א"י-בריטניה. כלומר - אין הוא יכול לעבוד. שום בנק אחר אינו יכול לתת לו הלואה. בנק א"י-בריטניה לפי ההחלטה אינו יכול לתת אף פרוטה לאף אחד. אפשר היה להביא אותו לידי פשיטת רגל ולחסל את העניין. אינני רוצים להביא אותו לידי פשיטת רגל. לכן המדיניות עליה דיברתי. על מנת לא להביא אותו לפשיטת רגל באופן מהותי, אנחנו מביאים אותו לכונס נכסים כדי להציל אותו. זו הדרך היחידה. הם זקוקים לכסף מיד. אחרים אינם זקוקים לכסף מיד. השבוע הם צריכים לשלם כסף לאכרים בבנימינה ובסביבה. השבוע התחיל הבציר. אם לא ישלמו להם, הם יביאו את הענבים לזכרון. במידה מסוימת, יש בעיה של האיברים, ואם לא, אז יש בעיה של היקב. הוא ישאר בלי עבודה. על מנת להציל את היקב אנחנו רוצים - הפועלים ואנשי בנימינה בכלל - למנות כונס נכסים, שיציל את העסק - לא שיפרק אותו. ברגע שיש כונס נכסים, הוא יכול לקבל הלואה מבנק אחר, משום שהלואה הניתנת למפרק, יש לה זכות קדימה. זו הדרך להבטיח את המדיניות שדיברתי עליה קודם. דיברתי בצורה הקיצונית ביותר. יש חברות אחרות. אם אין הן זקוקות לכסף היום - יש זמן. אלה הן בעיות משפטיות סבוכות מאד.

אם נוכל לקחת ליד את חברת ההשקעות, אזי הכל בסדר. המניות של מובילה יהיו בידינו, ואז מובילה תוכל לקבל הלואות מבנקים אחרים בערבותנו. או נוכל למכור את מובילה מבלי להביא אותה לכונס. שרטטנו שתי מפות גדולות של מי שייך למי - בידי מי הבעלויות, על מנת לדעת מה אתה מקבל כאשר אתה תופס דבר מה. הדבר הוא שונה אם חברה עוסקת במקרקעין.

אם חברה עוסקת במקרקעין, אז גוינג קונצרן או לא - זה אותו דבר. בתעשיה זה אחרת. לפי המצב המשפטי, לפי המטרה, של לשמור על גוינג קונצרן, אנחנו מחליטים לפי הענין.

השאלה האחרונה של ח"כ רונן - מה יהיה עם הבנק. אני מתאר לי שהבנק יצטרך ללכת לפירוק. אנחנו נאלץ לפרק אותו כיוון שאין קונים. אני הודעתי כאן קודם לכן שקיבלנו תשובה שלילית מחמישה בנקים, לאחר מכן יש הודעה בעתונים ובנק הפועלים עדיין לא החליט. המפקח על הבנקים קיבל תשובה כל כך שלילית ממנכ"ל משותף של בנק הפועלים, אבל אמרנו לבנק הפועלים, שהם רשאים לשנות את דעתם, ואם ישנו את דעתם ויציעו - אזי טוב. לדעתנו, התשובה שנתקבלה אצלינו היא שלילית. אם בל"ל ישנו את דעתם - מדוע לא? בימים הקרובים נצטרך להחליט מה הלאה, מתי להביא לפירוק. המורטוריום הוא בתוקף עד 29.7, אני חושב, יש כל מיני יתרונות משפטיים להבאה מוקדמת לפירוק - מלבד זאת, איננו יכולים להביא אותו לפירוק לפני גמר כמה חשבונות. יש כאן גישות שונות של משפטנים שונים. אולם איננו חושב שזה יקח הרבה זמן. אני חושב שעוד השבוע נצטרך להביא אותו לפירוק.

<u>א. אפרת</u>: מר זנבר, הבנק האנגלי, אני שומע, שלגביו יש אולי שינוי בעמדת בנק הפועלים. יתכן שמוכן היה להכנס לענין הזה לו היו קושרים את הבנק האנגלי למערכת העסקים הזאת ומבטיחים למכירה גם את הבנק האנגלי. האם יש משהו בזה?

<u>מ. זנבר</u>: זה נכון, שבנק הפועלים היה מוכן. בל"ל, אפילו בערבות בלתי מוגבלת, לא מוכן היה לקשור את שמו למשהו בלתי נקי. בנק הפועלים אמר שהוא

מוכן לקנות את הבנק האנגלי אם נותנים ערבות בלתי מוגבלת. ממשלת ישראל החליטה להנתק מן הבנק האנגלי. כאשר דובר על מכירה לבנק הפועלים ולבנק המזרחי, הוצע להם לקנות את הבנק הישראלי ובאותו זמן למכור את המניות של הבנק הבריטי שהן בידי הבנק הישראלי למר לנדי. כדי להנתק מכל מגע. אני חושב שזו היתה החלטה נבונה. ממשלת ישראל לא רוצה שום מגע עם הבנק האנגלי. בהחלטת הממשלה מדובר על ישראל בלבד.

<u>ש. לורנץ</u>: שאלה אחרונה שלי היתה האם המשפחה מוכנה לפתור את זה?

<u>מ. זנבר</u>: אני לא אזום זאת. אם המשפחה תיזום דבר כזה, תשובתי תהיה שזה מעבר ליכולתי, זה ענין של משרד המשפטים, ואני חושב שזה לא בא בחשבון. אבל למה לי לענות על שאלה היפוטטית? אני רק אומר: אני לא אזום דבר כזה, הם לא יזמו דבר כזה. מלבד זאת, התהליכים המשפטיים כבר רצים. זה מעבר לזה. אני דיווחתי באחת הפעמים הקודמות, שכאשר ישבנו עם א"י-בריטניה אני חושב שזה היה ביום א' בלילה - אחרי החלטת הממשלה, הם דרשו שנסיר מהם כל חביעה פלילית אפשרית מצד המפקח על הבנקים ומצד המפקח על מטבע חוץ.

<u>היו"ר י. קרגמן</u>: רבותי, אני רוצה לאמר ככה - אנחנו קיימנו ארבע ישיבות בנושא זה לאור הדרמטיזציה שהיתה בכמה נקודות, אני חושב שקיימנו בירורים די יסודיים, וגם התשובות היו המקסימום שבנק ישראל יכול היה לתת. אנחנו צריכים עוד ישיבה בכ"ז, בירורים כאלה, נוסף לסיכום שהיה לנו ביום ו' בח"א, זה מחייב בירורים וסיכום. אנחנו נקיים עוד ישיבה לסיכום ולהצעות, וכמקובל, אני אתחיל בהצעה, וזה יהפך להצעות רבות של כל החברים. אני חושב שרצוי שנעשה זאת עוד השבוע, ואשתדל עד סוף השבוע להגיש איזו הצעה. כל אחד רשאי להגיש את הצעותיו. אני מבקש - מחר ב-8.30 באים הפרלמנטרים מחו"ל והם רוצים להפגש עם חברי הכנסת. לא תהיה זו ישיבת ועדה, אבל כל מי שמוכן ורוצה לבוא שיבוא. אחרי זה תתקיים ישיבת הועדה כרגיל. הישיבה סגורה.

<u>הישיבה ננעלה בשעה 13.30</u>